

Фото Г. Оборської

ОСТАННІЙ ДЗВОНІК. ПЕРШИЙ ІЗ МАЙБУТТЯ

Останній дзвоник нинішнього травня прозвучав для півмільйона українських випускників — у сільських школах і столичних ліцеях, у маленьких робітничих містечках і старовинних містах.

Квіти, нагороди, напучування, слова подяки, щире хвилювання й мимовільні слізи, банти і стрічки, ритуальний шкільний вальс і всерозуміючі очі вчителів... Чому ж цей день називається святом останнього дзвоника, якщо він лише перший із майбуття?

Щастя вам, діти! Спасибі вам, учителі! Тримаймося, батьки!

На фото: Державний гімн співають випускники Українського гуманітарного ліцею; Хрещатик квітував білими бантами.

ЧУЮ ГОЛОС СВОЄЇ ЗЕМЛІ

Фото Г. Оборської

Знайомтесь: Дарія РИХТИЦЬКА. Поетеса. Українка. Громадянка Америки. Мама трьох дітей і бабуся трьох онуків. Авторка поетичних книг "Шовкова косиця", "Крижаний цвіт", "Магія вогню", "Жага справжнього".

Життєвої біографії вистачає для сюжетів доброго десятка романів. Народилася в Рожнятині на Станіславщині. Юною гімназисткою опинилася за кордоном: "думала, на кілька тижнів, виявилось — на все життя". Старший брат, Мирон Мельникович, — в рядах УПА. Безцінний юнацький спогад — поет Євген Маланюк, який після війни викладав у Реченсбурзькій гімназії. Раннє заохання, що стало любов'ю, дарованою долею, — письменник Любомир Рихтицький, батько її дітей. Переїзд в Америку. Батьківські могили в Детройті. Смертна розлука з Любомиром. Зустріч з Україною — "тепер — назавжди"...

Дарія Рихтицька — не лише одна із тих українців, що надсилають пожертви на побудову Тарасової церкви. Вона — активний учасник нинішніх просвітнянських заходів. Нещодавно в Народному домі "Просвіта" Івано-Франківське міське об'єднання ВУТ "Просвіта" імені Т. Шевченка провело творчу зустріч із членкинею НСПУ, викладачем української мови й літератури в школах США і Канади Даркою Рихтицькою.

Сьогодні поетеса — наша гостя. Пропонуємо Вашій увазі виклад розмови Любові Голоти з Дарією Рихтицькою на стор. 8.

Сьогодні в номері:

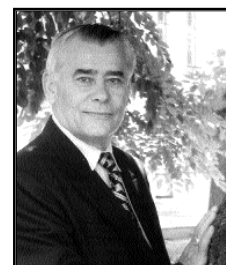
Свято від
"Святої
Марії"

стор. 2

Хто забирає
силу
в слова?

стор. 4—5

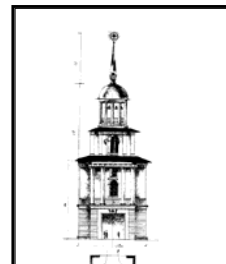
Володимир
Качкан —
з любов'ю

стор. 6

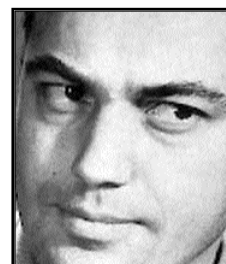
Моя
жінка —
вдома!

стор. 7

Тарасова
церква

стор. 8—9

Жив
Україною

стор. 11

Просто
геній?

стор. 13

Світ музеїв

стор. 14

ЦІКАВО ЗНАТИ

Експозиція Національного музею медицини України розміщена в колишньому Анатомічному театрі медичного факультету Київського університету св. Володимира, спорудженому 1853 року за проектом відомого архітектора О. В. Беретті (молодшого), автора собору св. Володимира у Києві.

Музей відкрито в листопаді 1982 року з нагоди 1500-річчя Києва. Нині фонд музею налічує понад 30 тис. одиниць зберігання (з них близько 5 тис. представлених в експозиції). Експозиція незвичайна не лише з огляду на специфіку медичної галузі, а й завдяки сучасним аудіовізуальним, архітектурно-живописним та технічним можливостям демонстрації.

Широке використання інженерно-технічних засобів дає змогу автоматично керувати експозицією під час екскурсії, — аж до трансформування окремих залів музею, коли безпосередньо перед відвідувачами впродовж однієї хвилини відбувається цілкова зміна експозиції.

Вже у вестибюлі музею вражає багатобарвний вітраж, на якому зображені персонажі античної міфології — покровитель медицини Асклепій та його доньки: Гігієя і Панакея. Навколо їхніх постатей — медичні емблеми сивої давнини.

Стіни напрочуд світлого холу на другому поверсі, звідки починаються всі екскурсії, відображають етапи розвитку медицини, починаючи від Гіппократа у Стародавній Греції, через епоху Відродження — з її видатним лікарем і вченим Парацельсом; а далі бачимо основоположника вітчизняної епідеміології Данила Самойловича і видатного хірурга Михайла Пирогова.

В історико-хронологічному плані експозиція музею розвивається від часів Київської Русі до наших днів.

Археологічні знахідки свідчать про вміння наших пращурів робити навіть такі операції, як трепанація черепа. Збереглися й відпо-

відні інструменти з часів скіфської доби. Вже в XI ст. у Київській Русі існували перші монастирські лікарні, де медичну допомогу надавали монахи-лікувальники, хоча простий народ здебільшого лікувався у знахарок, котрі знали на цілющих травах і досить успішно практикували в давньоруських лазнях. У лазнях працювали костоправи, повитухи, зубоволоки, кровопуски, каменетроші, корінники, зілляники, травники.

Цирульні XVI—XVIII ст. підняли рівень медичного обслуговування завдяки досягненням середньовічної медицини — анатомії, алхімії, психології. На стен-

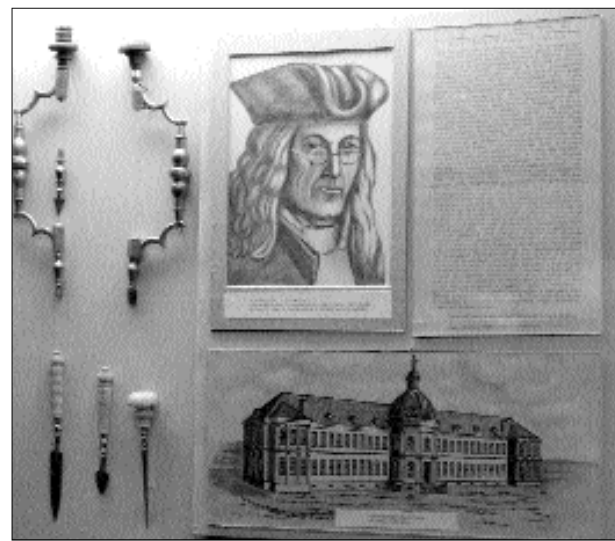
дів університету, професорства у Краківському (Ягеллонському) університеті.

Гадаю, що цей музей має особливо привабливати аматорів... живопису. Діорами "Медична допомога у війську Богдана Хмельницького", "Медична допомога захисникам Севастополя", багатоплановий діорамний комплекс "Медична допомога захисникам Києва", експозиційні інтер'єри "Земський лікар", "Аптека", "Операційна медичного факультету", "Кабінет професора В. Образцова", "Кабінет академіка Д. Заболотного" та інші, виконані у натуралістичній манері, створюють враження реальності.

хірургічні таблиці" (1828 р.), за яким навчалися лікарі Європи й Америки; Степан Хотовицький — видатний український педіатр.

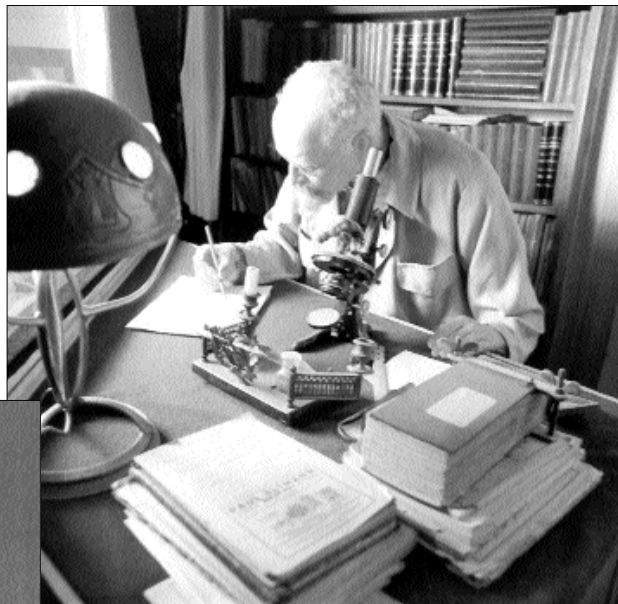
На стендах музею представлено славнозвісний атлас М. І. Пирогова, "Хірургічна анатомія артеріальних стовбурів і фасцій" (1838 р.), а також його унікальний фотопортрет із автографом: "Люблю й шаную молодість, тому що пам'ятаю свою".

Високий рівень вітчизняної медичної школи постійно підтримували своїми дослідженнями й лікувальною практикою фізіологи В. Ю. Чаговець і В. Я. Данилевський (уперше зареєстрував електричні коливан-

ІСТОРІЯ В БІОГРАФІЯХ МЕДИКІВ

Стенди цього музею не переобтяжують відвідувачів екзотикою заспиртованих органів людини у скляних слоїках. Натомість уміщують багато цікавої інформації про самовідданих медиків, котрі не шкодували власного життя для спасіння інших.

Інтер'єр музею: кабінет акад. Д. Заболотного та хірургічні інструменти цирульників XVI—XVIII

Історія медицини — це сума біографій видатних вітчизняних медиків. Серед них — фундатор вітчизняної епідеміології, почесний доктор 12 європейських академій, безстрашний борець проти чуми Данило Самойлович; учений-енциклопедист Нестор Максимович-Амбодик, котрий розробив вітчизняну медичну термінологію і заснував наукове акушерство; І. В. Буяльський — визначний хірург і анатом — розробив атлас "Анатомо-

нія в головному мозку), фундатор першої школи біохіміків О. Я. Данилевський (брат В. Я. Данилевського), патоморфолог і бактеріолог В. К. Високович; автор виданого багатьма мовами світу славнозвісного підручника "Основи загальної патології" В. В. Підвисоцький.

Видатний внесок у створення київської терапевтичної школи здійснив проф. В. П. Образцов, який запропонував діагностичний метод глибокої ковзної пальпації органів черевної порожнини. Серед сотень видатних медиків, які своїми працями й життєвим прикладом уклали Україну, не поминути ім'я академіка Ф. Г. Яновського — одного з основоположників фтизіат-

рії, пульмонології та нефрології, а також видатного харківського офтальмолога Л. Л. Гіршмана, який упродовж свого життя прийняв понад 1000000 пацієнтів і якому належить відома фраза: "У мене немає останньої години прийому, в мене є лише останній хворий".

А як не згадати про героїчні досліді Г. М. Мінха і Й. Й. Мочутковського, котрі, ризикуючи життям, заразили себе тифом, щоб визначити роль кровососних комах у перенесенні збудника хвороби.

Почесне місце в експозиції музею займають матеріали, що відображають життєвий і творчий шлях одного з перших президентів Академії наук України Д. К. Заболотного — видатного епідеміолога, безстрашного у боротьбі проти чуми, холери, дифтерії, тифу, дизентерії, сифілісу. На одному зі стендів — мапа, що на ній нанесено маршрути експедицій Д. К. Заболотного в Середню, Центральну та Східну Азію.

Незабутнє враження справляє на відвідувачів музею величезна картина С. Одайника "Голодомор в Україні", сповнена безнадії та містичного жаху...

Висвітлено внесок у науку наших видатних сучасників — О. Богомольця, О. Палладіна, М. Амосова. Окремий розділ присвячено трагедії на Чорнобильській АЕС...

Розповідати про музей — невдячна справа... Краще його відвідати.

• **Стефан КОСТКА**
Фото Ганни **ОБОРСЬКОЇ**

ІЗ ПЕРШИХ ВУСТ

— **Пане Василю, скільки співробітників працює у музеї, і чим вони займаються?**

— Близько сорока. Основна робота — проведення досліджень і підготовка статей з історії медицини, проблем сучасної медицини (зокрема таких, як біоетика, евтаназія тощо). Особисто я цікавлюся розвитком медицини XVIII—XIX століть, але доводиться мати справу з усіма розділами й різними епохами, тому що неопрацьованих матеріалів дуже багато, а співробітників мало.

— **Чи знайшли щось цікаве?**

— За радянських часів багато медиків зі світовим ім'ям вважалися російськими, а зараз, досліджуючи архіви, бачимо, що це були українці, поляки, євреї тощо. Ми прослідкували українські корені багатьох видатних діячів вітчизняної медицини. Наприклад, усі знають ім'я видатного винахідника стрептоміцину Зельмана Вак-

смана, але мало хто згадує, що він народився в Україні, закінчив гімназію в Одесі, а потім виїхав до США.

— **Чи багато відвідувачів музею, і хто вони?**

— Це, переважно, студенти (і не лише медики), представники

«МИ ВІДСЛІДКУВАЛИ УКРАЇНСЬКІ КОРЕНІ...»

Мій співрозмовник — Василь Дмитрович ДОГУЗОВ — науковий співробітник Національного музею медицини України. Щойно він провів нашу групу екскурсантів по залах музею. Його перший диплом — медичний, зі спеціальності "реанімація та хірургія", другий — "міжнародні відносини". Медична практика — три роки працював у реанімації в обласній лікарні.

медичних установ, майже щотижня нас відвідують іноземні гості, багато школярів і просто зацікавлених громадян.

— **Нині майже всі працівники закладів культури й освіти скажуться, що все руйнується, немає коштів... А у Вашому музеї — таке враження — всі задоволені, все благоденствує і вигляд парадний...**

— Усередині ми все причепу-

рили. Це так. А от зовні... Будинку вже минуло 150 років, а жодного капітального ремонту за цей час не було.

— **Але ж як будували!..**

— Так. Щоправда, нещодавно вдалося знайти кошти й відремонтувати дах.

— **А хто є Вашим "дахом", тобто, кому Ви підпорядковані структурно?**

— Історично — Київському медичному університету, а структурно — Міністерству охорони здоров'я.

— **Ви проводите якусь роботу, скажімо, на виїзді?**

— Для виїздів — обмаль грошей. Проте щороку вдається виїхати на одну-дві конференції або конгреси... Минулого року у Вроцлаві (Польща) я брав участь у практичній Європейській асоціації музеїв історії медицини, який був присвячений анатомічним колекціям. Ми маємо постійні дружні контакти з Медичною академією у Вроцлаві, а особливо з пані професором Вандою Войткевич-Рок.

Узагалі, вважаю, що близькість наших мов і культур є дуже сприятливим чинником не лише в медичній галузі, а й у будь-якій співпраці українців і поляків.

• Записав
Євген ГОЛИБАРД

МАЛЕНЬКИЙ МИТЕЦЬ

Скажіть, ви пам'ятаєте, ким ви були і чи займалися в трирічному віці? А от киянин Ілля Ярмош — художник, причому, на подив тонкий і колоритний. Правда, парадокс полягає в тім, що Ілля ще не знає, ким він стане в майбутньому, принаймні зараз він говорить, що хоче стати будівельником. Незважаючи на свій дитячий вік, він уже учасник чотирьох виставок до того ж, дві з них — персональні. Одесити, коли побачили його картини, були вражені: без зволікань організували в сонячній Одесі виставку Іллі Ярмоша, на якій було показано майже п'ятдесят робіт. Звідти ж вісім кращих картин юного художника поїхали в Париж на конкурс. Потім — усеукраїнська виставка-конкурс Українського фонду культури "Нові імена", де Ілля став дипломантом. І от нова персональна — там же, у "білому залі" фонду культури, на Липській, 16, де виставляються кращі вітчизняні художники.

Чи малює свої твори Ілля? У тому сенсі, як ми це звикли розуміти. Він їх відчуває, застосовуючи фарби і пензлі. За дорослою звичкою, нам хочеться все розкласти по полицях і наклеїти ярлики. Що це? Імпресіонізм? Сюрреалізм? Абстракціонізм? Ще якась мистецька течія? Я схилився до думки, що це — магічний реалізм, бо те, що робить Ілля Ярмош, є поза межним для дорослого розуму. Він мислить зовсім іншими категоріями — на рівні дитячої інтуїції, що, як відомо, черпає свої образи прямо з Космосу. До цього все життя прагнуть дорослі художники. Що зображено на картинах трирічного вундеркінда? Квіткові галявини? Душа маленького художника? Чи — портрети Всесвіту? А може, перше, друге і третє, разом узятє? Вражає, що картини зовсім не схожі одна на одну — колоритом, настроєм, змістом. Вони великі, стереоскопічні, у їхніх глибинах виявляються обриси квітів, дерев, риб, зірок космічних і морських, людських постатей, в них немає найменшого дисонансу, тільки гар-

МАГІЧНИЙ РЕАЛІЗМ ТРИРІЧНОГО ХУДОЖНИКА

монія. Очевидно, рятівний вік відтинає будь-який негатив.

Кажуть, що кожна людина — це голограма Всесвіту. Але чим більше в людині накопичується проблем, тим більше викривлена, спотворена ця голограма. Картини Іллі Ярмоша випромінюють гармонію, вони лікувальні в буквальному значенні, бо сповнені любові, віри й надії. Юному художникові дуже пощастило — він народився саме в такій атмосфері. Я знаю, про що кажу, тому що добре знайомий із його родиною: тато Олег і мама Людмила — духовно багаті люди.

Головним наставником юного художника можна назвати його бабусю Наталю Георгіївну Ярмош, яка купує фарби і допомагає їх розмішувати, але керує нею онук, і далі бабуса "не нависає", тому що сама вона зовсім не художниця.

А от професіонали-художники щиро вражені. "Це просто геніально, — заявляють вони. — Трирічний Ілля допомагає нам глянути на світ свіжим поглядом, струснути з себе сміття штампів". Поет-академік Борис Олійник відзначив: "Спочатку я був приголомшений унікальним даром Іллі Ярмоша, а потім подумав, що нація в тяжкі часи включає свій резерв".

Ми, глядачі, у творах живописців, скульпторів, прозаїків, поетів шукаємо відповіді на свої запитання. А які ставить собі запитання Ілля Ярмош, коли береться за чергову картину? І чи взагалі ставить їх, якщо він сам поки ще —

суцільна відповідь. Як чистий струмок, у якому відбиваються дерева і небо...

На щастя, живе на світі мудрий юний чарівник Ілля Ярмош і в своїх картинах талановито втілює сонячний оптимізм сьогодення і майбутнього. Не вірите? Прийдіть, подивіться: у виставковий зал на вулиці Липській, 16, вхід вільний.

"Навіщо ти малюєш?" — запитав я Іллю. "Щоб люди дивилися", — відповів він.

Володимир КОСКІН

Фото автора

ЖИВЕ У СЕРЦІ

ли дбайливі руки хормейстерки торкають його і він прокидається, коли він починає співати і всім, що його співу раді всі навколо, тоді можливе чудо. Таке трапляється під час закриття щорічного фестивалю дитячого хорового співу "Золотий Орфей", який уже вчетверте відбувся у Кіровограді. Бо хіба ж це не чудо, коли в залі обласної філармонії в супроводі симфонічного оркестру музичного училища учасники 22 хорів разом виконують "Музику" Калниньша? Емоції переповнюють серця, і в ці хвилини піднесення твориться чудо, коли в дитячих душах, навістіж відкритих прекрасному й високому, з'являється захист проти брудного, цинічного й примітивного, чим, на жаль, сьогодні переповнений інформаційний та музичний простір.

"ПОДІЛИСЯ МУЗИКОЮ З ІНШИМ..."

Ідея та проект фестивалю належать керівникові муніципального хору, заслуженому діячеві мистецтв Юрію Любовичу. Досягнувши досить високого рівня у роботі зі своїм колективом, і щоразу відчуваючи той безмір емоцій, позитивної енергії, душевного піднесення, дисципліни духовного світу людини, які дарує хоровий спів, йому хотілося передати це іншим. Але передати не лише виконанням, звучанням колективу, яким керує, а й причетністю до творення, народження цього звуку. Еліас Канетті у своєму трактаті "Маси і влада" називає диригента під час виконання музики володарем світу. Започатковуючи фестиваль дитячого хорового співу "Золотий Орфей", Юрій Любович перетворював на такого володаря кожного учасника фестивалю.

Уже й сьогодні фестиваль тяжіє до всеукраїнського. Практично щороку його учасниками стають дитячі хори з інших міст — Черкас, Одеси, Дніпропетровська, Миколаєва.

ХОР? ХОР... ХОР!

Участь у шкільному хорі, на жаль, досі для багатьох дітей не була чимось привабливим та бажаним. Навіть у дитячих музичних школах, де хор є обов'язковим предметом, не скрізь ставляться до нього як до цікавого, захоплюючого заняття. "Золотий Орфей" змінив тут багато що. Три номінації (яких, до речі, спочатку не було) — молодші класи дитячих музичних шкіл, старші класи ДМШ та хори загальноосвітніх шкіл, — внесли елемент змагальності, дисциплінували й стимулювали до активної творчості не лише учасників хорів, а й багатьох їхніх керівників. У результаті підвищується якість виконання, відбувається розширення репертуару. Чимало викладачів музики відзначають, що бажання дітей займатися хором зросло. "Золотий Орфей" категорично змінив ставлення дітей до хору.

Кожен учасник фестивалю, очевидно, відчуває власну причетність до творення його загальної гармонії, а отже, й до його ініціатора та організатора Юрія Любовича, намагаючись особисто привітатися з ним.

Цього року гран-прі "Золотого Орфея" завоювали одесити. Але не в нагородах, власне, справа, а в золотому Орфеї, що живе в кожному дитячому серці...

ПІСЛЯСЛОВО

— Коли Ви почали проводити фестиваль?

— Уже протягом п'яти років ми проводимо дитячі конкурси, а Міжнародний дитячий фестиваль "Світ талантів" проводимо вже другий рік, починаючи з 2003 року. Попередні три роки проводили просто конкурс "Маленька міс". Із самого початку ми маємо підтримку Головного управління культури, мистецтв та охорони культурної спадщини Києва на чолі з О. Биструшкіним та АТ "Українська охоронно-страхова компанія", яке є генеральним партнером фестивалю. А цього року отримали привітання й від мера столиці О. Омельченка, і нам це дуже приємно.

— У чому його особливості?

— Міжнародний дитячий фестиваль "Світ талантів" включає в себе кілька конкурсів. Це — конкурс "Шоу талантів", де змагаються вокалісти й танцюристи, а також можуть брати участь музиканти, актори, поети. Це конкурс маленьких художників і скульпторів, і називається він "Світ фантазії", конкурс юних дизайнерів одягу й аксесуарів та конкурс "Шоу краси", який включає в себе "Маленьку міс", "Маленького містера" та "Юну міс", тобто, залежно від віку, діти змагаються й отримують титули офіційні або неофіційні. Учасники нашого фестивалю — діти віком від п'яти до п'ятнадцяти років.

— Яка мета фестивалю?

— З народження в дитині природою закладено той чи інший талант, але не завжди його можна одразу помітити. І головна мета, якої прагне досягнути фестиваль — об'єднати талановитих дітей, надати їм можливість розкрити свої таланти та показати їх широкому загалу. І ми досягаємо цього, бо, не раз спілкуючись із батьками, дізнаємося, що саме "Світ талантів" став поштовхом до розвитку обдарування дитини. І це — головне. Сцена допомагає дітям позбутися комплексів, яких так багато в дитячому віці, бо потрібно найперше мати сміливість і рішучість, щоб вийти на сцену, коли на тебе дивиться повна глядацька зала.

— Скільки дитині потрібно пройти відбіркових турів, щоб прийти до фіналу?

КОЛЕСО ДИТЯЧИХ МРІЙ

Діти — це наша радість і наше майбутнє. Ці слова для багатьох людей стали такими звичними, що дехто не замислюється над ними. І даремно. Адже в дитинстві починається формування світогляду, проявляється талант, закладаються основи характеру. І як важливо допомогти дитині розкрити й розвинути закладені в ній природою здібності!

І ось напередодні Міжнародного дня захисту дітей ми запросили до розмови віцепрезидента Міжнародного дитячого фестивалю "Світ талантів" Лідію ЛІСІМОВУ. Жінку, яка прагне, щоб краса, розум, талант маленьких українців розкривалися повною мірою, і щоб яскраві фарби країни дитинства назавжди залишалися в серцях дітей.

Валерія Сочивець

— Усього один. Спочатку ми даємо оголошення, в якому запрошуємо дітей до участі у фестивалі. До речі, у конкурсах беруть участь діти, які займаються в художніх студіях, гуртках, і діти, які приходять, так би мовити, з вулиці. Коли вже достатня кількість дітей набрана, ми проводимо відбірковий тур, який оцінюється професійною комісією.

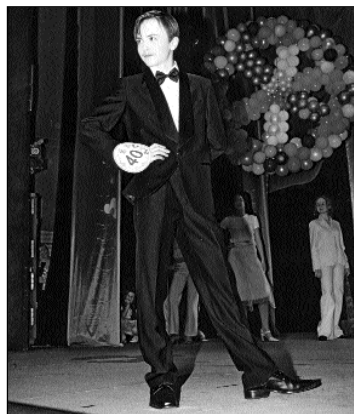
— Конкурс проходить тільки в Києві?

— Взагалі, він міжнародний. Спочатку проходять регіональні фестивалі в Донецьку, Дніпропетровську, Чернівцях, Херсоні, Запоріжжі, Маріуполі, Полтаві, Луганську та в багатьох інших містах. Потім переможці всіх регіональних фестивалів беруть участь у Всеукраїнському дитячому фестивалі "Світ талантів", а вже переможці Всеукраїнського фестивалю мають можливість узяти участь у заключному етапі — міжнародному фестивалі. Я була членом

журі на фестивалях у різних містах України й задоволена тим рівнем, на якому вони проходять. Але, як правило, в Києві дійство відбувається на найвищому мистецькому рівні, — нас підтримує міське керівництво, у Києві є більше можливостей запросити до складу журі відомих хореографів, представників шоу-бізнесу та політиків. Цього року основою гала-шоу київського фестивалю була казка з цирковими елементами про колесо дитячих мрій, до здійснення яких прагнуть не лише дорослі, а й діти. Шоу було побудоване на розмові дітей із клоунами — вічним атрибутом дитинства.

— А хто став цьогорічним переможцем фестивалю "Світ талантів Києва 2004"?

— Переможцем конкурсу "Шоу краси" в номінації "Юна міс" стала Аліна Свінтинська, а "Юним містером" обрали Сергія Лашенка. Номінація "Маленька міс" має двох переможниць у молодшій групі — це Марія Богданова, а в старшій — Валерія Сочивець. Титул

Сергій Лашенко

"Маленького містера" відтепер носить Ігор Кособродов. У конкурсі "Шоу талантів" перші премії з вокалу здобули Анастасія Макулкіна (молодша вікова категорія) і Наталія Круць (старша вікова категорія). У хореографії гран-прі присудили Вероніці Красовській. А в конкурсі художників "Світ фантазії" перемогла Анастасія Замула.

— Яким Ви бачите наступний фестиваль?

— На жаль, цьогорічний київський дитячий фестиваль проводився лише протягом одного дня, й тому у фіналі "Світ талантів Києва 2004" взяло участь лише близько шістдесяти талановитих дітей. А тому мені хотілося б, щоб на наступному фестивалі була не тільки більша кількість учасників, а й вищий рівень конкурсних номерів кожного учасника.

— Що дає фестивалю статус міжнародного?

— Ми співпрацюємо з подібними фестивалями інших країн світу. Починаючи з минулого року, провели перший міжнародний фестиваль у Єгипті, а цього року плануємо провести II Міжнародний дитячий фестиваль "Світ талантів 2004" влітку в Туреччині. Участь українських дітей у міжнародному фестивалі дає можливість популяризації української культури в усьому світі.

— Скільки українських дітей поїде до Туреччини?

— Оскільки ми запрошуємо переможців усіх офіційних номінацій, я планую, що з України поїде близько тридцяти учасників, і маю надію, що стільки ж буде з інших країн світу.

— Коли відбудеться наступний фестиваль?

— Після проведення II Міжнародного дитячого фестивалю ми відпочинемо й у вересні розпочнемо рекламну кампанію про набір до участі в наступному фестивалі "Світ талантів 2005". А самі регіональні фестивалі в нас, як правило, розпочинаються з лютого місяця й проводяться до липня. Тож до зустрічі!

Розмовляла
Олена БРЕЗЦЬКА

Світлана ОРЕЛ

ФЕСТИВАЛІ

І ось — “Мазепа-фест” запрошує знову! Завдяки щедрості спонсорів нас очікує не одnodенне, як торік, а дводенне дійство, що відбудеться в Полтаві на Співочому полі Марусі Чурай 5—6 червня. Про мету та особливості цьогогорічного фестивалю розповіли на прес-конференції головний режисер цього свята українського духу, режисер Національної опери України Сергій Архипчук, директор фестивалю Микола Кульчинський, відомий музикознавець, редактор газети “Неформат” і ведучий телепередачі “Тинди-ринди” Олександр Євтушенко, художники Микола Маценко й Олег Тістол.

Сергій АРХИПЧУК: “Мазепа-фест” став маркою, знаком, символом, брендом, паролем тих нових тенденцій у музичній культурі, які відбуваються не тому, що..., а незважаючи на те, що є загальна тенденція затоптати справжнє, живе, затоптати правду, приховати її, сказати, що її взагалі не існує. Мета фестивалю — через заборони, через паркани і ґрати безвісти, котра панує, зокрема, в засобах масової інформації, де не бачать свого, а пасталакають про чуже, розголошують неправду, а правду замовчують, оприлюднити все те живе, що уособлює наш час у музиці, несе цей час, є його образом, а може, в чомусь дивиться на цей час збоку чи випереджає його. Ми зробимо все, щоб обидва дні були неповторними. Розширяться географія фестивалю: виступлять гурти з Києва, Львова, Вінниці, Івано-Франківська, Херсона, Дніпропетровська, Швейцарії. Ми також прагнемо, щоб жанрове віяло фестивалю було якомога багатобарвнішим: від бард-року, перші кроки в якому робить, наприклад, присутній тут “Іжак”, від балад протесту Лесі Горової, професійного композитора, яка прагне заявити про своє ставлення до того, що відбувається, мовою музики, — до таких зовсім звичних для молодіжних вечірок команд, як київський гурт “Нумер 482” або надзвичайно оригінальний, пошуківий і мистецький “Очеретяний кіт” із Вінниці.

Сергій Архипчук сказав, що завдяки дводенній програмі розширяться можливості й для участі полтавських гуртів.

— Але це не значить, що ми будемо з закритими очима, точніше, вухами, приймати будь-кого. Планка фестивалю мусить бути високою.

Головний режисер пояснив, що один із принципів фестивалю — не повторюватися, дати можливість побачити нових учасників, аби у всіх нас склалася якомога ширша картина сучасної живої музики.

Гарним північником у світі української музики стала книга, яку журналістам презентував Олександр

Євтушенко: “100 альбомів з України”, створена у співавторстві з Юрком Зеленим і видана 2003 року в Бібліотечці часопису “Молода Україна”. Це перша ластівка справжньої української дискографії. Автори вибрали 100 позицій з понад 700 дисків за чотирма напрямками: поп, рок, естрада, фольклор. Дозволю собі процитувати кілька фраз із вступного слова до цього видання, яке написав Олександр Євтушенко: “Було б ідеально, якби пропонована нами сотня знаходилася в кожній музичній крамниці. Це було б справедливо й чесно щодо того ж покупця-меломана, який “удень зі свічкою” не може відшукати рідну музику. Дуже сильно шкодять нор-

тиск, і певна допомога громадськості, зокрема й дирекції фестивалю “Мазепа-фест”, котра дарувала цьому радію записи українських пісень. Якось мені випало їхати поїздом до Києва під звуки “Вашої хвили”. Яке то було щастя нарешті пожити в рідній стихії! І позбутися відчуття, що ти живеш на окупованій землі, а відтак мушиш шукати засобів до опору, до утвердження свого, рідного, інакше духовний життєвий простір нації звужиться так, що настануть гіпоксія і смерть.

Олександр Євтушенко сказав, що безпосередньо перед фестивалем вийде ще одна книжка — рок-антологія України “Легенди

«МАЗЕПА-ФЕСТ»: УСЕ БУДЕ — СУПЕР!

“Нумер 482”

мальному розвитку нашої музичної індустрії так звані FM-радіостанції, які, сидючи в столиці України, впритул не помічають України та її музичної культури — сучасної і традиційної. Цілодобово насаджуючи несмак різного калібру, — російський поп-сурогат, блатняк та інше лайно, — вони є відвертими ворогами української мови й культури, а відтак — держави”.

Приємно, що в Полтаві з’явилася перша ластівка весни в FM-просторі: генеральний директор державної телерадіокомпанії “Лтава” Микола Ляпаненко перевів свою ефемеру “Ваша хвиля” на українську мову й українську пісню. Цьому передували й певний

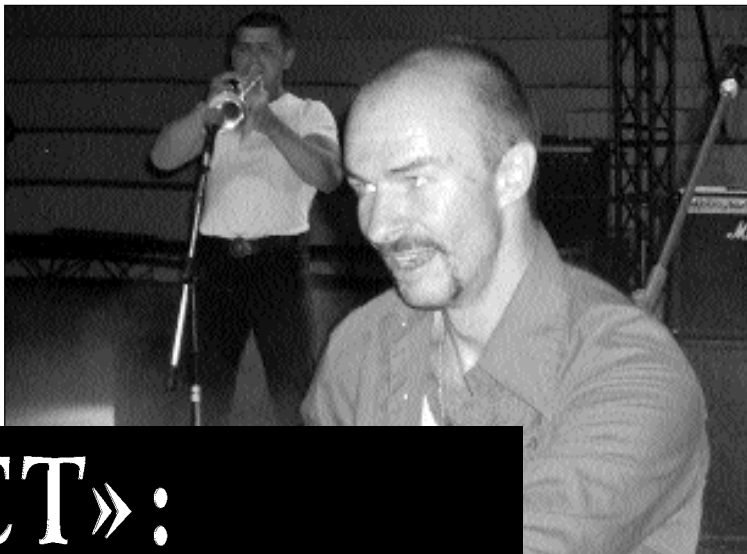
“Мазепа-фест” — новий усеукраїнський фестиваль, започаткований торік полтавською крайовою “Просвітою” з високою метою — на землі, де Гетьманська Україна зазнала в 1709 році поразки, викувати в серцях молоді дух української перемоги. Перший фестиваль мав добру опінію, став подією в мистецькому й суспільному житті держави й запам’ятався багатьом молодим людям, котрі зазнали справжнього кайфу, посилаючи разом із Тарасом Чубаєм “ленту за лентою” по всьому, що гнітить націю, намагається загнати її в азіопську кошару, висмоктати з неї живі соки й націдити в жили гнилої рабської крові.

химерного краю”, яка охопить 40 років музики — з 1963 до 2003-го. А восени як продовження “100 альбомів з України” має вийти книга, що охопить академічну, духовну, джазову музику, авторську пісню й навіть музику до кіно й театральних вистав, котра сьогодні абсолютно нам не відома, існує ніби поза кадром.

Серед “приємних несподіванок, які точно будуть” на фестивалі “Мазепа-фест”, Олександр назвав команду “Димна суміш” та вже згадуваних “482”.

Щодо “класиків жанру”, як “ВІЙ”, що існує так само довго, як і “Кому вниз”, то Євтушенко вважає, що такі самобутні групи виступають рідко через те, що маємо дуже спотворений шоу-бізнес, за суттю своєю антиукраїнський. Ми по ефемерках можемо почути лише російську попсу, а самобутні явища від нас приховують.

— І це абсолютно свідомо політика абсолютно конкретних осіб, які займають високи посади у владі. Ми, журналісти, мусимо проти цього боротися, щоб — а) відновити елементар-

“Гайдамаки”

справедливість; б) поважати себе як націю; в) не дати захопити наш інформаційний, а відповідно, і ринковий простір чужим структурам.

Серед класиків, яких запросили на “Мазепа-фест”, — легенда львівського року “Мертвий півень” із Віктором Морозовим — співаком, музикантом, артистом, письменником, перекладачем, —

“Мертвий півень”

термай-...рі Пот-...розова особливий сентимент. Розповідає директор фестивалю Микола Кульчинський, народний депутат, голова крайових організацій Народного Руху України і “Просвіти”:

— У 1988 році попередник “Просвіти” — клуб “Рідне слово” — запросив із концертом до Полтави Панчишина, Морозова й інших артистів, які потім склали театр “Не журись!” Активісти клубу пішли від хати до хати й продали всі 700 квитків. І Морозов з одноклассниками дали такий концерт, що вся номенклатура — полтавська й столична — перелякалася й забігала. Бо це були пісні, незвичні для нашого сонного вуха тут, на Полтавині, де ще жили сильні міти й стереотипи колоніальні. А тут раптом приїжджають хлопці, котрі всі ці міти висміюють дуже дотепно й блискуче співають. Отож, Морозов вразив полтавську публіку, і я сподіваюся, що той день залишив у серцях полтавців глибокий слід.

Серед хедлайнерів фестивалю дирекція називає гурти “Борщ”, “Перкалаба”, “Мандри” з Фомою, “Гайдамаки”, для котрих, як і для “Кому вниз”, можливо, буде зроблено виняток (останні два гурти виступали торік). А ще обіцяють класний звук і майстерну сцену Микола Маценко з Олегом Тістолом, розробляють емблему фестивалю й все його візуальне обличчя.

Усе буде супер! Отож, усіх, хто стомився від кльоск і киселю на вуха, запрошуємо 5—6 червня до Полтави на “Мазепа-фест”!

Ганна ДЕНИСКО

ПОДІЯ

Що ж власне особливого й незвичайного мали нагоду почути слухачі, які прийшли в костюль, що на вулиці Великій Васильківській? За словами керівника хору “Почайна” Олександра Жигуна, відбулася “дуже історична подія”, а саме — “в українській культурі за-роджується новий напрямок вокально-симфонічної музики”. Сам Віктор Степурко називає свій твір українською православною ме-сою. Хоча в інтерв’ю перед концертом він зазначив, що православно, звичайно, будуть протестувати проти такої назви. Це і не дивно, адже те, свідками чого стали слухачі, аж ніяк не було схоже на традиційну православну месу. В основу твору, справді, лягли обробки церковних наспівів XVII ст., але, як зазначив автор, ця музика написана кризів призму катастроф ХХ століття. Тобто, твір має повне право називатись і українським, бо присвячений подіям історії рідного народу, і православним, бо за духом і тематикою він без сумнівів таким і є; і, водночас, це свіжа, сучасна, позацерковна музика. Безпосередньо перед початком О. Жигун попередив: “Не жа-

СПОВІДНИЦЬКА ЛІТУРГІЯ ВІКТОРА СТЕПУРКА

Нещодавно в Національному Будинку органної та камерної музики відбулася прем’єра вокально-симфонічного твору видатного сучасного українського композитора Віктора Степурка “Літургія сповідницька” для читця, солістів, хору, органа та симфонічного оркестру в десяти частинах. Твір, присвячений світлій пам’яті гетьмана Івана Мазепи, прозвучав у виконанні хорової капели “Почайна” Національного університету “Києво-Могилянська академія” та Державного заслуженого естрадно-симфонічного оркестру України.

хайтеся, шукайте щось рідне, сучасне, філософське”.

Радше, що серед тих, хто прийшов, багато молодих людей. У першу чергу, це студенти “Києво-Могилянської академії”, які прийшли послухати своїх товаришів з університетського хору “Почайна”. Зала майже переповнена, хоча стояти нікому не довелося, за винятком декількох музик та диригента. Вступне слово сказав Олександр Жигун. Він розповідав про композицію твору, називаючи і коротко характеризуючи окремі його частини, говорив про унікальність події, про новий напрямок в українській музичній культурі, про філософське розуміння композитором православ’я та духу народу. Не залишив поза увагою і своїх вихован-

ців, сказавши, що студенти плідно й самовіддано працювали, незважаючи на “суботи, неділі, сесії...” Промову було закінчено традиційним “Слава Україні, слава Києво-Могилянській академії”!

Концерт розпочався інструментальним “Прологом”. Присутні поринули у вир чудової музики — яскравої палітри симфонічних інструментів: звучали скрипки, віолончелі, ксилофон, труба. Такий арсенал далеко не типовий для звичайної церковної музики. Особливої глибини всьому дійству надавав орган. У наступних частинах до оркестру приєднався хор “Почайна”, а в деяких частинах лунали партії солістів. Між частинами літургії читець зачитував молитви. Віктор Степурко за-

думав свій твір як диптих: перші вісім частин мають назву “Богородичні догмати XVII ст.” і присвячені пам’яті Святителя Димитрія Ростовського; останні дві частини присвячені вшануванню пам’яті гетьмана Мазепи й називаються “Літургія сповідницька”. Вихідним пунктом у зародженні задуму автора став твір видатного чеського композитора Леоша Яначека “Меса Глагольська” (1927 р.) для солістів, хору, оркестру та органа на старослов’янські тексти. Тим не менше, при всій подібності музично-стильових конструкцій, спільнокореневих слов’янських мотивів у звертанні до православної літургійної етики, як зазначає О. Жигун, “ці два твори мають одну докорінну відмінність — вони різно-

прямовані у пророкуванні майбутнього”. По закінченні твору лунали теплі привітання на адресу В. Степурка. Деякі частини диптиху повторювалися “на біс” на замовлення поважних гостей. Серед них був і президент університету “Києво-Могилянська академія” В’ячеслав Брюховецький, який висловився з позиції філолога про те, “яка недосконала мова в порівнянні з енергією духу”.

Віктор Степурко явив нам твір незвичайний, певною мірою не позбавлений новаторства, який справді знаменував зародження нового напрямку в українській вокально-симфонічній музиці, з’єднавши традиційні православні наспіви з класичною симфонічною музикою.

Наостанок варто сказати, що реакцією тих, хто прийшов на концерт, було переважно зачарування перед живою красою та “енергією духу” музичного дива, яке подарував слухачам творчий геній Віктора Степурка.

Михайло ТОЛМАЧОВ

ЗАПРОШУЄМО ДО РОЗМОВИ

Закінчення.
Поч. у ч. 18, 20 за 2004 р.

Сковорода й Шевченко з євангельського погляду, спільне й відмінне у їхніх поглядах та в інтерпретаціях Святого Письма — ці теми ще не вивчено й не висвітлено ні в українській літературі, ні в українській філософії. Відомо, що Шевченко з пошаною ставився до Сковороди і вже в ранньому дитинстві, сидючи в бур'янах, читав його псалми з “Саду Божественних пісень”. Дослідники обох мислителів відзначають не церковно-конфесійну, а євангельську близькість Шевченка й Сковороди. Про це пише в монографії про християнсько-філософські погляди Шевченка Дмитро Бучинський, вказуючи, що пошук Шевченком Божої причини у всьому близький до тези Томи Аквінського: “Все од Бога, од Бога все! А сам нічого дурний не вдіє чоловік!” У диспуті зі своїм опонентом Козловським Шевченко висловив власне розуміння творіння Божого, а також дію Святого Духа через дію життєдайного Слова Біблії: “Теологія без живого слова не в силі створити ані ось такого липового листочка... Ми повинні благоговіти перед Матір'ю Того, хто прийняв за нас муки й смерть на хресті”. Виходячи з подібних висловлювань Шевченка, Дмитро Бучинський підносить його до рівня світових християнських мислителів. Шевченко був прихильником єдиної, святої, соборної й апостольської Церкви, яка б гуртувалася довкола свого єдиного глави — Ісуса Христа. Але він бачив щось інше — вивищування однієї конфесії над іншою. Російська Церква часто бралася критикувати інші Церкви, включаючи й Православну. Шевченко розумів непопулярність російського православ'я у християнському світі. Він бачив дрібязковість, буквайдство, підміну чистої віри бутафорною театральністю. Представники московитського православ'я не можуть вибачити Шевченкові, що він передбачав часи, коли з їхніх риз, якими вони прикривали своє сластолюбство, будуть дерти онучі. На всі лади смакують формальні віруючі гострий відгук Шевченка про одну службу Богу, на якій він був присутнім у Нижньому Новгороді, повертаючись із заслання. Шевченко знав чин цієї святої служби, тому коли побачив п'яних священників, які абияк служили, записав у щоденнику і про поклоніння неоконкретним суздальським ідолам, і про вакханалію, і про п'яних кострубатих жерців, і про тибетські та японські декорації, а найбільше — про “колосальне п'янство”, яким завершили своє “служіння” новгородські клерикали.

Шевченко відчував, що однією обрядовістю, з якої вихолощена духовність, Росія не об'єднає навколо себе православний світ, як свого часу зробила Візантія; що Москва ніколи не стане третім Римом, як би вона не

хотіла ним стати. І коли там, у Нижньому Новгороді, він побачив у головному православному богослужінні елементи азійства, “щось тибетське чи японське”, то тут не дорікати треба Шевченкові, а подякувати за те, що і в обрядовій частині, не кажучи вже про духовну, він ревнував за чистоту православ'я, а не виступав проти нього. Він хотів, щоб православ'я було єдине, але щоб ця єдність ґрунтувалася на чистоті й любові, а не на гордині й ненависті. Дмитро Бучинський у цитованій монографії писав, що Шевченко вболівав, що Церква роз'єднана, що формалізм і владолубство як Заходу, так і Сходу шкодять істинній вірі: “Маємо багато згодожок про те, що він обурювався проти різних установлених догматів, каноніків, обрядових звичаїв у Церкві. Але обурення його не походило від самого установлення канонів, а з того, що вони записалися у Церкві й були для християн мертвою буквою закону, а його віра була жива, основана на Книзі Правди — Христовій Євангелії. Це була при-

свого, той у темряві досі” (Перше Соборне послання св. апостола Івана, 2:9). Тільки осудом поведінки сучасних Шевченкові клерикалів викликані його критичні зауваження про недостойних церковників. Але в критиків ці зауваження Шевченка видаються за атеїстичні погляди.

А як бути з прикрими запитаннями, які Шевченко часто ставить перед Богом? То він дорікає, що Ти, Боже, “смієшся, Батечку, над нами”; то риторично запитує, чи Бог бачить із-за хмари наші сльози й горе; то прямо запитує в Ісуса Христа в поемі “Кавказ”: “За кого ж ти розп'явся, Христе, Сине Божий? За нас добрих чи за слово істини... чи може, щоб ми з тебе насміялись?” Подібних запитань і нібито претензій Шевченка до Бога чимало. Адже, за підрахунками митрополита Іларіона Огієнка: “Коли зібрати до купи все, що стосовно істоту релігійного стилю “Кобзаря”, то все

трактування релігійності Шевченка як різновиду богоборства. Але коли було б так, то благочестивий Йов із біблійної Книги Йова, який переніс фізичні й моральні страждання, теж буде за свої болісні, розпачливі запитання до Творця зневажником Бога. А хіба пророки, апостоли мало ставили нібито незручних запитань Богові з приводу всього того у світі, чого вони не розуміли, що здавалося їм поза межами людської логіки? Шевченко не був богословом, і багато подій, несправедливостей здавалися йому відступом від християнських правд, хоча тодішня Церква продовжувала твердити, що так все має бути. Звідси дуалізм у його ставленні до Бога, який бачимо також у деяких учнів Ісуса, але який не трактувався як богоборство, й тим більше — атеїзм. До цього дуалізму в Шевченка додається, на думку Леоніда Білецького, щось “іще третє, ота боротьба між злом і доб-

Видубицький монастир. 1844 р.

зю, дану Богом. Як людина він мав багато вад, але його устами говорило Провидіння, зокрема щодо України. Адже Бог здійснював і здійснює свої плани не через суперзірок, героїв і сильних світу сього, а через немічне й упосліджене. Біблійна тематика посідає помітне місце в літературній і мистецькій творчості Шевченка. Хотілося б наголосити на ретельному прочитанні й

нетися, і потечуть веселі ріки”, і на широких шляхах правди “без гвалту і крику позіхдаються до купи, раді та веселі” колишні раби. Усе це — дослівна інтерпретація Ісаї. Але поряд із цим Шевченко вводить фразу, якої в Ісаї нема: після слів “німим отверзнуться уста”, які відповідають словам Ісаї “буде співати безмовний язик”, — Шевченко вставляє фразу: “Прорветься слово, як вода”. Кому доводилося бачити, як у степу пробивається з надр землі джерело холодної чистої води, той оцінить багатозначну місткість цього Шевченкового образу і порівняння слова з джерелом. Україні під залізною московською п'ятою так бракувало вільного слова, — і кому про це було краще знати, як не Шевченкові, який у викритті московського імперіалізму користувався часто Езоповою мовою, але таки за вільне слово був засланий на 10 літ у тодішній царський “архіпелаг Гулаг”? Тому фраза щодо прориву слова, як води, додана Шевченком до тексту Ісаї, як його візія царства правди, царства Ісуса Христа, де буде не тільки рай духовний і матеріальний, але й рай волі.

Шевченко був християнином філософічного складу думання, який, як і апостол Павло, готовий був навіть душу погубити, аби лиш його народ був помилуваний і прощений, аби зменшилися — чи й зовсім були скасовані — його страждання. І сьогодні люди у храмах повні запитань. Хвала єднається з допитливим розумом, із дошуканням правди, а шукати чогось не можна, не запитуючи. Протоієрей Іван Стус писав: “Шевченко шукає у християнській релігії не формальних моментів, не мертвої обрядовості, а намагався збагнути те, що було в ній найбільш істотне”. Православність Шевченка слід трактувати не стільки в конфесійному розумінні цього слова, скільки в дещо ширшому значенні: як вірності євангельському духові, неприйнятті всього того, що в літері узгоджене з Божим Словом, але на ділі розходиться з ним. Якщо так розуміти православність Шевченка, тоді кожний неупереджений читач його літературних творів і глядач його образотворчого добробку визнає в ньому великого християнського мислителя.

• Дмитро СТЕПОВИК,
доктор богословських наук, професор Київської духовної академії

ПРАВОСЛАВ- НІСТЬ ТА- РАСА ШЕВ-

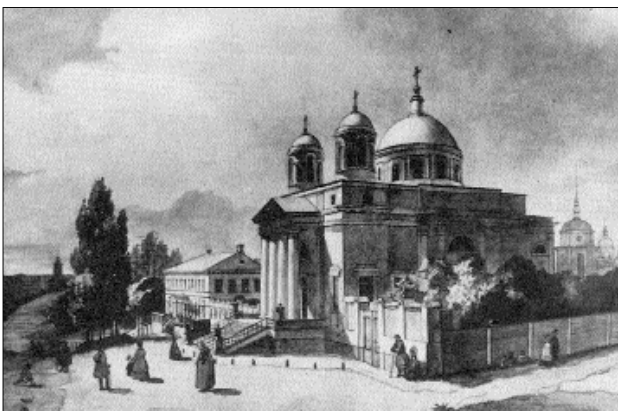
ром, між неправдою і правдою, і перемога зла над добром і правдою у душі людини є ось страшно, що так хвилювало тоді Шевченка. А до такого особистого змагання прилучилася у нього боротьба з оточенням своїм і чужим”.

Таким чином, віра Шевченка близька до літери й духу Євангелії. Він бачив згубність міжконфесійних протистоянь, які постійно роздирають церковні організми й суспільства у багатьох країнах: Шевченко мав своє позитивне і своє критичне стосовно кожної з них. Ця його позиція також глибинно євангельська. В останній книзі Біблії, в “Об'явленні св. Івана Богослова”, Господь посилає до семи існуючих тоді Церков Малої Азії свого ангела — і в жодній із них не було стовідсоткового порядку і повної відповідальності Божим настановам. Хоча кожна мала свої переваги.

Шевченка називають пророком України. Частіше, це — образний вислів, але пророцтво його має і реальний зміст, відповідний біблійному тлумаченню. Він носив у собі духовну ві-

це складає біля 15 відсотків останнього. Шевченко неповторний у нашій літературі таким широким релігійним виявленням”.

Однозначної відповіді на місце й значення цих запитань у християнських поглядах Шевченка дати непросто. Усі відповіді — різновекторні, найчастіше вони є аргументами на користь нібито “атеїзму” Шевченка. Але це — поверхова оцінка, так само, як

Костюл у Києві. 1846 р.

ПОЖЕРТВИ НА ТАРАСОВУ ЦЕРКВУ

Продовження. Поч. у ч. 39—52
за 2003 р., числах 2—9, 11—14,
16—18, 20—22 за 2004 р.

9-Б кл. КСЗШ-23, м. Тернопіль	23,00
Басалкевич О. М., м. Біла Церква	10,00
Київської обл.	
Белинський М. В., м. Рожище	10,00
Волинської обл.	
Берегометська автошкола,	
Вижницького р-ну Чернівецької обл.	
(ч/з Мендришору)	40,00
Біленька Н. Д., м. Черкаси	60,00
Бісовський І. М., м. Хмельницький	10,00
Борсуківська сільрада Лановецького р-ну	
Тернопільської обл. (ч/з Трофимчук)	58,00
Будниченко А. Д., м. Київ	50,00
Викладачі та студенти Сосницького сіль-	
ськогосподарського технікуму, Чернігів-	
ська обл. (ч/з Березовську)	150,00
Винар О. М. та Винар Л. Г., м. Львів	50,00
Від вчителів-філологів Шумського р-ну	
Тернопільської обл. (ч/з Янчин М. Р.)	75,00
ВОВГКТ "Холмщина" Волинської обл.	41,00
Возилівська СЗОШ Буцацького р-ну	
Тернопільської обл.	35,00
Всеукраїнське об'єднання ветеранів	
м. Калущі Івано-Франківської обл.	
(ч/з Мазур Б.)	100,00
Ганюта А. П., м. Білгород-Дністровський	
Одеської обл.	50,00
Ганьчин Г. М., Пустомити	
Львівської обл.	10,00
Гармак М. І., Пирогівка Вінницького	
р-ну Хмельницької обл.	20,00
Гашук В. В., Бурштин Галицького р-ну	
Івано-Франківської обл.	5,00
Гонторук М. Я. — 10,00, Точений П. А. —	
10,00, Городніча А. — 5,00, Романчук —	
10,00, м. Збараж Тернопільської обл.	35,00
Громада с. Цигани Борщівського р-ну	
Тернопільської обл.	500,00
Даниленко І. П., м. Звенигородка	
Черкаської обл.	20,00
Демкович М. А., с. Загвіздя Тисменицького	
р-ну Івано-Франківської обл.	160,00
Дика Г. П., м. Збараж	
Тернопільської обл.	50,00
Димо А. І., м. Дубно Рівненської обл.	10,00
Діти-сироти Чортківського р-ну — 263,00,	
Арлан М. — 20,00, Нетреб'юк А. О. — 10,00	
Тернопільської обл.	293,00
Добровільні пожертви (ч/з Войтюк Н. Н.)	
м. Ново-Волинськ Волинської обл.	795,00
Дубненська гімназія № 2	
Рівненської обл.	125,00
Жолос Н. С., м. Донецьк	100,00
Забавка О. З., м. Гуляйполе	

Запорізької обл.	50,00
Забзалюк С. П., м. Львів	10,00
Запорізька Спілка письменників (ч/з Люто-	
го Г. І.): Черевков В. Д. — 10,00, Рекуб-	
рацький А. З. — 10,00, Сироватко В. Є. —	
10,00, Смолянінова І. М. — 2,00,	
Болота О. О. — 1,00, Ключова О. І. — 1,00,	
Коваль Л. А. — 20,00, Лютий Г. І. — 100,00,	
Купріянов І.Т. — 20,00, Юрик П. С. — 10,00,	
Сушко К. І. — 10,00, Генба Л. Г. — 10,00,	
Кушніренко І. К. — 10,00, Ребро П. П. —	
50,00, Шаталов О. В. — 2,00	266,00
Кабацюра В. В., м. Новомосковськ	
Дніпропетровської обл.	10,00
Кабацюра В. М., м. Новомосковськ	
Дніпропетровської обл.	10,00
Кабацюра І. С., м. Новомосковськ	
Дніпропетровської обл.	10,00
Кабацюра Л. В., м. Новомосковськ	
Дніпропетровської обл.	10,00
Керецьківська школа І—ІІ ст. Свалівського	
р-ну Закарпатської обл.	106,00
Кобилюх В. О., м. Київ	50,00
Ковальчук О. Й., м. Ланівці	
Тернопільської обл.	10,00
Козівська лікарня Тернопільської обл.	
(ч/з Беднарську)	342,00
Колева Ж. Г., м. Київ	10,00
Криловська ЗОШ, 11-й клас Галицького	
р-ну Івано-Франківської обл.	36,00
Крутий В. С., м. Біла Церква	
Київської обл.	25,00
КСЗШ № 23, 9-А клас, м. Тернопіль	46,00
Кумеба В. П., м. Новомосковськ	
Дніпропетровської обл.	40,00
Мешканці м. Рудки Самбірського р-ну	
Львівської обл.	
(ч/з Голинського В. І.)	236,00
Лемещенко З. В., м. Новомосковськ	
Дніпропетровської обл.	10,00
Лемещенко Ілля-Володимир Альбертович,	
м. Новомосковськ	
Дніпропетровської обл.	10,00
Ленінська школа-інтернат, Апостолівської	
р-ну Дніпропетровської обл.	46,00
Лисичинківська школа Заліщицького р-ну	
Тернопільської обл.	68,00
Лойченко В. В., м. Ізюм	
Харківської обл.	200,00
Луманенко І. Г.	11,00
Мацьків І. Д., м. Дрогобич	
Львівської обл.	44,00
Мешканці м. Копичинець Гусятинського р-	
ну Тернопільської обл. (ч/з Богун А. В.):	
Грома Є. — 5,00, Мандзюк В. — 4,00,	
Ступак Г. — 5,00, Лихач Д. — 10,00,	
Боднар О. — 10,00, Слойко М. — 5,00,	
Пастернак В. — 5,00, Кузик Г. — 10,00,	
Кіциньський С. — 10,00, Демчук Р. — 15,00,	
Лаврушко С. — 10,00, Гудь В. — 10,00,	
Дикайло В. — 20,00	119,00
Мироненко Я. О., Терешки	
Полтавської обл.	5,00

Міжшкільна майстерня, м. Ланівці	
(через Нагорнюк)	27,00
Молиутий І. М., Молиута С. М., м. Скалат	
Підволочиського р-ну	
Тернопільської обл.	10,00
Мулько О. П., м. Дубно	
Рівненської обл.	20,00
Надвірнянська ЗОШ № 3 Івано-Франків-	
ської обл. (ч/з Андруняк Г. Г.)	150,00
Нанівська М. І., м. Київ	100,00
Наритник Т. М., м. Івано-Франківськ	61,00
Новодворський В. І., м. Київ	200,00
Новоринський В. М., м. Краматорськ	
Донецької обл.	10,00
Олійник Н. В., м. Новомосковськ	
Дніпропетровської обл.	50,00
Омельченко М. П., м. Макіївка	
Донецької обл.	100,00
Онопченко Л. Г., м. Житомир	200,00
Пилипенко О. В., м. Бердянськ	
Запорізької обл.	10,00
Пізюр М., Польща, Грицько О. М., с. Гаї-	
Розтоцькі Зборівського р-ну	
Тернопільської обл.	20,00
Плаксий Є. Ф., м. Чернівці	10,00
Працівники освіти та товариство "Просві-	
та", м. Тербовля Тернопільської обл.	
(ч/з Михайлюк Д. В.)	4000,00
Рак М. М., м. Тернопіль	100,00
Раштвецька ЗОШ І—ІІІ ст.	
Гусятинського р-ну Тернопільської обл.	
(ч/з Нагорняк В. С.)	14,00
Репіна О. М., м. Кремінна	
Луганської обл.	20,00
Рихтицька Дарка, США	510,00
Рівненське обласне об'єднання Демокра-	
тичної партії України	300,00
Робкалюк М., с. Космач Богородчанського	
р-ну Івано-Франківської обл.	5,00
Рудківська районна лікарня	
Самбірського р-ну Львівської обл.	
(ч/з Лютика М. П.)	226,00
Сарафанюк Н. П., м. Одеса	50,00
Сільрада с. Гриньки Лановецького р-ну	
Тернопільської обл. (ч/з Ткачук)	10,00
Сім'я Залуковських — Чурук Тамара, Іра,	
Олег, Еля, Тамара,	
м. Івано-Франківськ	50,00
Скибньовська Я., м. Тернопіль	20,00
Скупа Н. І., м. Вінниця	12,00
Скупий Ф. О., м. Вінниця	12,00
Слюсар Р. В., м. Львів	30,00
Спаньчак В. Я., м. Самбір	
Львівської обл.	100,00
Старосамбірське благочиння, православна	
парафія церкви св. Трійці, смт. Нижанкови-	
чі Львівської обл.	200,00
Стець Т. І., с. Петриків	
Тернопільської обл.	350,00
Стінківська ЗОШ Буцацького р-ну	
Тернопільської обл.	74,00
Тимечко К. М., Пустомити	
Львівської обл.	10,00

Добровільні пожертви
"На Кобзареву Церкву":
МБФ "Українська Родина"
Р/р № 26045200145101
в Подільській філії
АКБ "Київ", МФО 320401
ЗКПО 21709106

Ткалич В. В., м. Луганськ	35,00
Ткач Г. В., с. Сомівка Зачепилівського р-ну	
Харківської обл.	25,00
Ткаченко Л. Т.	20,00
Трохименко О. В., м. Новомосковськ	
Дніпропетровської обл.	10,00
УРП "Собор", м. Самбір	
Львівської обл. (ч/з Петрушко)	41,50
Учні с. Косач Богородчанського р-ну	
Івано-Франківської обл.	5,00
Фадієнко О. І., м. Київ	20,00
Федорівська ЗОШ І—ІІ ст.	
Гусятинського р-ну Тернопільської обл.	
(ч/з Чорного С. Р.)	75,00
Федчак А. В., м. Жданівка	
Донецької обл.	20,00
Філонюк А. В., м. Луцьк	
Волинської обл.	212,00
Хуторна І. Д., м. Івано-Франківськ	30,00
Церковна громада УПЦ КП,	
м. Марганець Дніпропетровської обл.	5,00
Чабан І., Гіряк Я., Кушнір О., Дмитрів,	
м. Львів	37,37
Червинська А. І., м. Жданівка	
Донецької обл.	10,00
Червинська О. М., м. Жданівка	
Донецької обл.	20,00
Члени товариства "Просвіта", с. Нижнів	
Івано-Франківської обл.	158,00
Швед О. В., м. Київ	100,00
Шевченко В. І. та Шевченко Г. В.,	
м. Кременчук	5,00
Школа-інтернат м. Збараж Тернопільської	
обл. (ч/з Гудиму В. П.)	100,00

ПОПРАВКИ І УТОЧНЕННЯ

Замість надрукованого "Добровільні по-
жертви населення від 13.05.2004 р..."
(число № 21) потрібно читати: "Студенти
ДонДАБА через Намакштанську І. Є.,
м. Макіївка — 40,00; Горохов Є. В., м. Ма-
ківка — 50,00".

Закінчення. Початок на с. 1

Кор.: Чи відчуваєте себе часточкою українського літературного життя?

Д. Р.: Так. І про це свідчить хоч би той факт, що я постійно читаю газету "Слово Просвіти". Більше я перебуваю тут, в Україні, ніж в Америці. Україна для мене — не засіб прикрашувати себе, свої відчуття і почуття.

Тут багато вже друзів маю. Тут багато болю і втрати. Не так воно є, як мало б бути. Але є й багато живого, справжнього, за чим печалитимусь, відлітаючи в Америку.

Кор.: Може, так і поділимо враження: негатив і позитив?

Д. Р.: Негатив був помітний мені давно, — я приїхала перший раз із дітьми в липні 1990 року, після 48-річної розлуки. Хвилююча, зі слізьми, з радісними сподіваннями зустріч! Я бачила великий потенціал у людях, ширість, глибину, якої не бачу на Заході. А негатив — немає еліти, недостатність її. Це відчуваю й тепер. Є частина від того, що мало б бути, і її недостатньо. А всі, хто керує державою, не є ти-ми, хто дбає про народ, не є людьми питомої національної ідеї. Еліта — це ті люди, які мають глибину ду-ха, які є здатними провадити в на-род ті завдання, які во благо лю-дям. У школі — це вчитель, у сім'ї — батько й мати. Так має бути й у державі. А люди завжди відгук-нуться, зроблять свою роботу, як-що матимуть приклад. Я не кажу, що керівники мають бути ідеальни-ми. Цього й не потрібно, але мають

дбати про свій народ. А все інше є в наших генах, закладене в нас — його треба покласти. Для цього й існує еліта. Тож найбільший нега-тив — міжусобиці, невміння об'єд-натися в ім'я великої ідеї. І це дав-но було в нашому народі, — зга-дайте гетьмана Івана Мазепу... І ще багато прикладів, багато, бага-то... на жаль. Багато слів, бо кожен хоче бути отаманом.

Кор.: Очевидно, йдеться про лозунгову політику, яка, здається, вичерпала свій час... Нині — пора не пози, не дзвін-кого слова, а справи. До речі, Ваші книги, видані в Україні, — теж частина цієї справи.

Книги авторів з діаспори по-

чувала великий сум за своїми Кар-патами, зеленими і кучерявими... Ту мою першу рукописну збірку не читав ніхто, навіть батьки. Вона згубилася за літами. Але то було перше пробудження слова в душі.

Кор.: Перший сон поезії... Є таке поняття: жіноча поезія. Як Ви його сприймаєте? Відчуття гідності слова — як Ви це розу-мієте?

Д. Р.: Я особисто протестую проти визначення "жіноча поезія". Тому що поезія або є, або її немає. Леся Українка — хіба це не прик-лад мужності у слові? А лірика Іва-на Франка — чи не найвищий вияв ніжності?

Поет або є, або його нема.

ЧУЮ ГОЛОС СВОЄЇ ЗЕМЛІ

вертаються в Україну, вида-ються тут, мають засвоїтися лі-тературним процесом, отрима-ти тутешні оцінки. Адже в книж-ковому річчій існують поруч твори, покликані до життя но-стальгійними почуттями до Ук-раїни, і є ті, що несуть печаті справжнього таланту, виваже-ні, тонкі... Це, останнє, хочу сказати й про Вас, про Вашу книгу "Жага справжнього"... Чи відчуваєте свою закоріненість в українське слово?

Д. Р.: Я почала писати в 16 ро-ків, у Німеччині, в старовинному ні-мецькому місті, спостерігаючи су-ворі гори Альпи, камінні, голі... Від-

жіноче питання — то окреміш-не питання. Я ним цікавилася, бага-то писала про феміністичні твори, планую ще писати, серйозно ана-лізувати, оперуючи фактами не за один десяток років. Моє переко-нання: аби не самість, індивідуаль-ність української селянки, україн-ської городянки, не було б само-бутнього українського народу.

Я прагну довести світові, що найцінніше в жінці — жіночність, у чоловікові — мужність. Різні дороги утвердження себе у світі, але не варто відмовлятися від визначено-го Богом і дарованого Природою.

Кор.: Словом, Ви могли б сказати: "Я люблю бути жінкою!"

в нічних роздумах... Хотіла б, аби книга мала читачів по всій Україні, де я побувала: в Одесі, в Дніпропет-ровську, в рідному Прикарпатті...

У нашій душі — любов до землі, всі ми дужі землею, вона — джере-ло нашої радості. І вона нині най-дужче потерпає... Ми звикли зви-нуувачувати в усіх бідах "воріжень-ків", а треба починати з себе, зі своїх дітей, виховуючи їх українця-ми. Мама-полька обов'язково нав-чатиме свого сина, що він поляк. А ми? Ось, скажімо, у нас, в Америці, мені довелося спостерігати, що якщо українець одружується з полькою, то дуже швидко асимілю-ється. Це що? Комплекс меншо-

вартості чи незнання ціни власної культури? Втративши її, стають ні-чим — без власного обличчя.

Кор.: Нині в світі розсіялося близько семи мільйонів україн-ців. Які Ваші думки з цього при-воду?

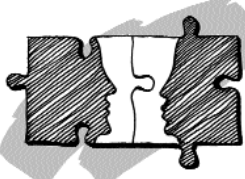
Д. Р.: Змінитися важко — сут-ність людська стійка. Думаю, що молодше покоління дійде до того і зрозуміє, що, крім любові до рід-ного народу, рідної землі, своєї сім'ї, потрібна величезна само-дисципліна, яка врятує в усіх ситуаціях. Це, якщо хочете, не менше, ніж військовий обов'язок обороняти вітчизну. Є принципові справи: уміти боронити своє, ма-ти любов і підхід до своїх дітей. Це ціла школа, яку треба відчувати в со-бі. У мене є така школа. Мені бо-лить, коли бездумно про мене ка-жуть: це американська поетеса, яка вигідно живе в Америці. Я жодного рядка не написала анг-лійською. Жодного. Я була б загубилася, аби відступила. І мої діти, і внуки знають — у домі панує ук-раїнська мова. Ми робимо те, що можемо, аби жити по совісті.

Я закінчила вищі педагогічні курси й отримала право виклада-ти українську літературу й україн-ську мову. По-різному було в жит-ті, але дисципліна і любов утрима-ли мою родину в українському сві-товідчутті й самоідентифікації.

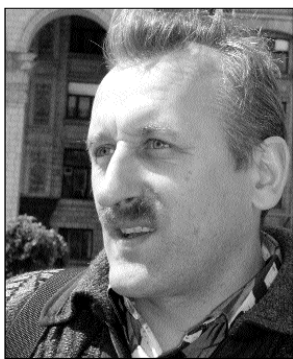
Тут, у Києві, над Дніпром, чуючи українську мову, у радію. Така кра-їна, як наша, має жити щасливо.

• Розпитувала **Любов ГОЛОТА**

УСЬОГО НА РАХУНКУ ТАРАСОВОЇ ЦЕРКВИ — 433 034 грн. 67 коп.

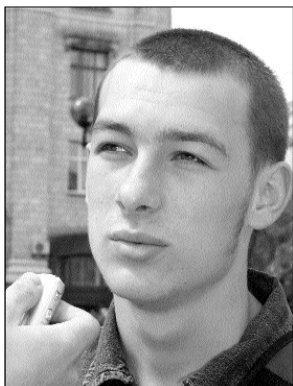

VOX POPULI

Анатолій ПАНЧЕНКО, будівельник:

— Я сам був за кордоном і знаю, що це таке. Кваліфікація у нас вища й досвід роботи більший, заробити там можна. Але переважно на заробітки йдуть жінки. Чоловіки в Україні спиваються, а тому більше турбуються про сім'ю та утримують її саме жінки. Якби моя дружина збиралася їхати заробляти за кордон, я б до цього поставився негативно. Бо на чужині можна потрапити в різні надзвичайні ситуації, та й по-іншому там ставляться до наших людей.

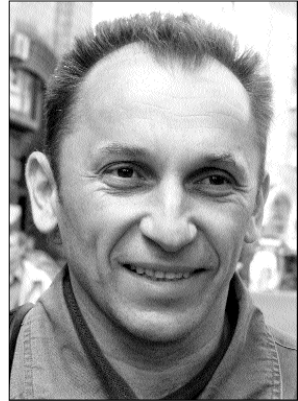
Іван ЧАЙКА, студент:

— Українці масово виїжджають за кордон, бо держава не може їх забезпечити. Більше — жінки, бо чоловіки менш відповідальні за сім'ю, за роботу. Тому жінкам доводиться утриму-

«ЯКЩО ЖІНКА НА ЗАРОБІТКАХ, ТО НЕ МОЯ»

Кореспондент “Слова Просвіти” провів опитування на вулицях столиці на тему заробітчанства українців за кордоном. Респондентами були тільки чоловіки. Вони мали відповісти на запитання: “Як Ви ставитесь до заробітчанства за кордоном?”, “Чому, на Вашу думку, працювати за кордон частіше виїжджають жінки?”, “Як би Ви поставилися до виїзду Вашої дівчини, дружини на заробітки?”.

вати сім'ю, і вони змушені виїжджати за кордон, щоб заробити гроші для своїх дітей. До виїзду моєї дівчини на заробітки за кордон поставився б негативно, бо то була б уже не моя дівчина.

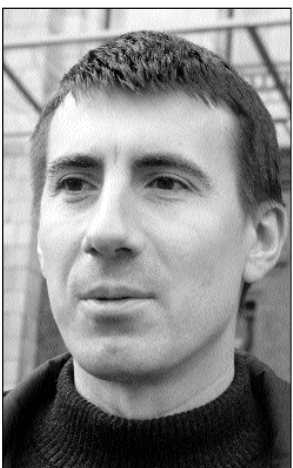
Віталій МАТІАШ, інженер-програміст:

— Жінкам, мабуть, легше отримати роботу, тому вони йдуть частіше, ніж чоловіки. Якби виїжджала моя дружина, я б на це не погодився, бо навіщо взагалі сім'я, якщо вона буде жити там, а я тут. Тоді краще просто розлучитися.

Олексій БУЗАК, журналіст:

— Заробітчанство — це вихід зі скрутно ситуації, бо наша держава не дає можливості достатньо заробляти, щоб залишатися тут. Хоча за кордоном жінкам легко потрапити в рабство. Мабуть, їм важче в Україні заробити достатньо грошей для забезпечення своїх потреб. До виїзду моєї дівчини поставився б негативно, бо дуже легко там потрапити в халепу. Я б намагався створити їй належні умови тут, щоб вона нікуди не їхала.

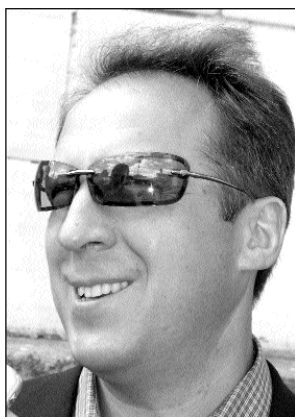
Сергій, працівник ресторану:

— Наші люди просто вимушені їхати за кордон. Жінки, можливо, виїжджають через те, що вони є найбільш незахищеною верствою населення. Свою дружину я б не відпустив за кордон, бо можу сам забезпечити її життя. Я взагалі ставлюся негативно до цього явища — заробітчанства за кордоном.

Володимир, фрезерувальник:

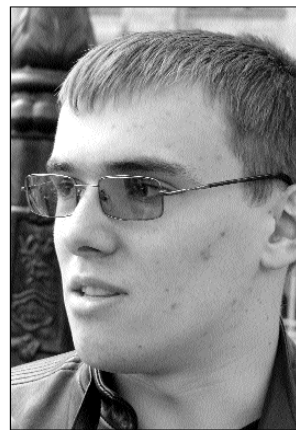
— Жінки більше переживають за сім'ю. До виїзду моєї дружини я б поставився негативно. Бо вважаю, що саме я маю забезпечувати сім'ю, а не дружина.

Олександр КУРАШ, підприємець:

— У нас склалося так, що жінки відповідальні за сім'ю, за господарство, за виховання дітей, вони рішу-

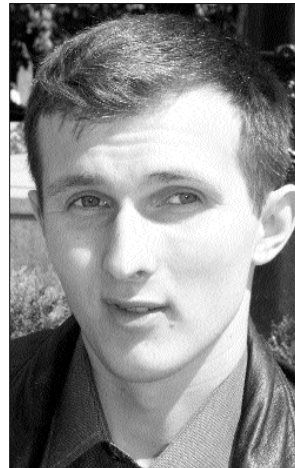
чіші. Чоловіки ж масово спиваються, що не дає їм змоги нормально працювати. Якби моя дружина захотіла їхати на заробітки за кордон, я б до цього поставився негативно. Бо знаю багато прикладів поведінки жінок, які врешті знаходять роботу, відчувають інший рівень життя і в Україну повертатися вже не хочуть. Сім'ї розпадаються, і здебільшого ті жінки, які покинули села, туди не повертаються. А чоловіки від безнадійності починають спиватися, діти ростуть без батьків. Гроші стали важливішими, ніж сімейні відносини.

Григорій, юрист:

— До заробітків за кордоном ставлюся негативно. Я б, наприклад, ніколи не виїхав з України. Хоча складна економічна ситуація змушує українців шукати більших грошей у чужих країнах. Жінки йдуть, бо їм, напевне, легше знайти роботу. Та й не секрет, із якою метою йде більшість моло-

дих жінок, і якою працею вони заробляють за кордоном. Я б поставився до виїзду своєї дружини на заробітчанство негативно, бо вважаю, що заробляти гроші можна і в нашій країні.

Віталій, вальцовальник:

— У цілому до заробітчанства ставлюся позитивно, тому що в Україні цих грошей неможливо заробити. Щодо жінок, то часто буває так, що їм обіцяють роботу в кафе, барах, ресторанах, а насправді забирають у сексуальне рабство. Можливо, ще й тому жінки виїжджають, бо в нас праця жінок набагато менше оплачувана, ніж чоловіків. Але якби моя дівчина поїхала на заробітки за кордон, я б до цього поставився тільки позитивно. Але за умови, що це була б цілком легальна та стабільна робота.

• **Богдан ГДАЛЬ**
Фото Ганни **ОБОРСЬКОЇ**

ГОВОРЯТЬ ЦИФРИ

ОБДУРЮЮТЬ ФІРМИ І ПРАЦЕДАВЦІ

Для виїзду за кордон **18,40 %** заробітчанок скористалися послугами приватних осіб, **64,53 %** — послугами фірм. При цьому **86,40 %** отримали туристичну візу, **1,6 %** — приватну і **2,13 %** — службову. **45,33 %** жінок мали візу на 7—10 днів, у **34,93 %** її було розраховано на двотижневий термін, у **10,40 %** — на 1 місяць, у **1,6 %** — на три місяці, у **1,87 %** — на півроку. Тобто, переважно ці люди на момент опитування перебували в Італії нелегально.

Більшість фірм і приватних осіб, послугами яких скористалися респонденти для виїзду за кордон, виконали свої обіцянки (**61,87 %**), але велика частина (**25,33 %**) не дотрималася своїх зобов'язань.

Виїжджаючи на заробітки, лише **10,67 %** жінок володіли італійською мовою, решта — **82,4 %** — не володіли. **9,07 %** мали деякі знання з англійської мови, **6,13 %** володіли польською, **5,6 %** — німецькою, **5,33 %** — французькою, **1,33 %** російською. **33,6 %** не володіли жодною іноземною мовою. Для **77,33 %** опитаних виїзд на заробітки був першим. **14,66 %** опитаних уже мали досвід однієї такої поїздки, **5,06 %** були на заробітках 3 і більше разів. Серед країн, у яких раніше жінки були на заробітках, — Польща — (**8,53 %**), Італія (**7,2 %**), Румунія (**0,53 %**), Греція (**1,86 %**), Чехія (**1,86 %**). Час попереднього перебування на заробітках коливався від 3 місяців до 3 та більше років. **4,26 %** жінок перебували в Італії від 1 до 3 місяців, **0,8 %** — від 3 до 6 місяців, **0,8 %** — від 6 місяців до року, **1,86 %** працювали

ПРАЦЯ — РАБСЬКА, АЛЕ НЕ БУДЬТЕ РАБИНЯМИ!

Продовження публікації “СТАТИСТИКА ЗАРОБІТЧАНСТВА” про соціальний портрет українок, що працюють в Італії. Дослідження проводив Західноукраїнський центр “Жіночі перспективи”, м. Львів. Початок — у числі 20 від 13—19 травня 2004 р.

там уже рік, **3,46 %** — від 1 року до 2 років, **2,93 %** — 2—3 роки і **11,2 %** — більше 3 років.

За час свого перебування в Італії майже кожна жінка змінила 2—3 місця роботи. На час проведення опитування жінки займаються такою роботою: прибирання — **49,33 %**; догляд за хворими — **13,86 %**; догляд за літніми людьми — **24,8 %**; догляд за дітьми — **5,33 %**; сільськогосподарські роботи — **0,53 %**; погодинна робота — **1,33 %**; робота в барі — **1,33 %**; інше — **4,26 %**.

Розглядаючи можливість отримання інших доходів, **20,8 %** жінок погодилися б на погодинну роботу у вихідні дні, **1,8 %** розраховують на допомогу спонсора, **5,3 %** визначили інші варіанти, — такі як зменшення власних витрат, а також іще одна робота (пошиття одягу на замовлення, робота в страховій агенції чи переклади в судах), **12,5 %** зазначили, що в них немає такої можливості.

Стосовно суми, яку заробітчани можуть передавати щомісяця додому рідним і близьким, то для **8,5 %** це сума, еквівалентна 500 грн., для **2,1 %** — від 500 до 1000 грн., для **18,4 %** — від 1000 до 2000 грн., для **40,5 %** — 2000—3000 грн., для **8,0 %** — 3000—4000 грн., для **3,5 %** — 4000 і більше. Перебуваючи в Італії, тільки **3,7 %** жінок мають дозвіл на працю, решта працюють там без офіційного дозволу, тобто нелегально. Приїхавши на роботу, **33,8 %** опитаних жінок зіткнулися з проблемами, пов'язаними з незнанням мови, **16,3 %** — частково, **28,8 %** не мали проблем. У **9,8 %**

жінок були проблеми з житлом, **45,6 %** не мали проблем, **4,8 %** частково мали клопоти. У **41,3 %** виникли проблеми зі здоров'ям, у **6,4 %** воно частково погіршилося, **24,0 %** не мали подібних проблем. **21 %** жінок обдурили при оплаті праці, **2,9 %** визнали себе частково обдуреними, з **52,5 %** розраховувалися, як і обіцяли. Переважно непорозуміння виникають через те, що жінкам, користуючись їх нелегальним статусом, платять менше, ніж італійцям. **8,2 %** жінок вказали на те, що зіткнулися з сексуальними домаганнями працедавців.

СЛЬОЗИ І НЕРВИ ЗАЛИШТЕ ВДОМА

Стосовно позитивних наслідків перебування на заробітках в

Італії, то **50,6 %** відзначили покращання матеріального становища, можливість допомоги сім'ї, **6,1 %** розширили свій світогляд, набули впевненості в своїх силах, **4 %** використали цю поїздку для вивчення іноземної мови. Але **9,3 %** не можуть вказати жодного позитивного наслідку свого перебування в Італії. Навпаки, з часу перебування в Італії у **29,9 %** жінок виникли сімейні проблеми. Про професійні проблеми говорили **8,8 %** опитаних. Із проблемами іншого характеру зіткнулися **8,3 %** жінок.

Залишатися в Італії ще на півроку побажали **7,5 %** опитаних, **15,5 %** розраховують на термін від 6 місяців до 1 року, **10,4 %** хотіли б залишитися на термін від 1 до 2 років, **7,5 %** — на 2—3 роки, **7,5 %** на 3 і більше років. Частина

жінок (**42,4 %**) не може вказати точного терміну, але близько **10 %** з них бажали б залишитися в Італії назавжди.

Серед тих, хто все-таки вирішив повернутися в Україну, **9,3 %** планують повернутися до попередньої діяльності, **27,7 %** вказали, що знову поїдуть на заробітки, **16,8 %** спробують знайти нову роботу в Україні, **5,6 %** розпочнуть власний бізнес, **13,0 %** будуть жити на зароблені гроші, **28,5 %** ще не знають, чим будуть займатися.

У **45,6 %** опитаних жінок є родичі, які працюють за кордоном.

Стосовно порад тим людям, які вирішили їхати на заробітки за кордон, то лише **3,0 %** жінок однозначно радили б не їхати. При цьому підкреслюють, що треба підготуватися: буде дуже важко морально й психологічно. До поїздки слід поставитися серйозно — вивчити мову, зібрати інформацію щодо можливих місць роботи, бути готовою до умов зовсім іншого життя, запастися терпінням, знати законодавство країни, в яку йдуть, обов'язково мати міцне здоров'я, бути мужніми. Крім того — бути дуже обережними, враховувати, що праця важка не стільки фізично, скільки морально, мати силу волі й розум. Зовсім не останнє: психологічно налаштуватися на рабську працю, але не вважати себе рабинею, їхати тільки за умови крайньої необхідності, а сльози і нерви залишити вдома.

• **Західноукраїнський центр “Жіночі перспективи”**

ДУМКИ ВГОЛОС

ПРОСЛАВИТИ СЕЛО КЛІВОДИН І ДЕРЖАВУ СЕНТ-КІТТС І НЕВІС

Ні, — вважає знаний західноукраїнський тренер і неофіційний філософ спорту Денис Тишук. Він підготував чемпіонів світу в двох різних видах спорту (Сергія Яненка — з бігу на 100 км і Юрія Омельченка — зі спортивного орієнтування) і спалив не один мільйон нервових клітин, доводячи чиновникам важливість спорту для держави взагалі.

— Спортивні теми займають усе більшу й більшу площу на сторінках газет, багато часу відводиться під спорт на радіо й телебаченні, спортивні світові форуми притягують увагу мільярдів людей. А стадіони зі сотисячними трибунами вже не здаються такими гігантськими, як це було ще зовсім недавно, — розмірковує заслужений тренер України Денис Тишук. — З'явилася ціла спортивна індустрія. Відомі фармацевтичні компанії разом із сучасною наукою працюють над новими медичними препаратами, які використовуються паралельно і для хворих, і для вищих спортивних досягнень. Інакше кажучи, сучасний ринок неможливо уявити без спорту.

То в чому ж справа? Адже в першооснові своєї англійське "sport" — це гра, розвага. Очевидно, що життя вимагає кардинально переглянути ставлення суспільства до спорту. Однією з головних ідей олімпізму було те, що на час проведення Ігор усі війни призупинялися. Стосунки між окремими народами, які були в стані війни, ніби переносилися на стадіон. Тут у чесній боротьбі треба було доводити перевагу того чи іншого народу.

І для того, щоб перемогти, недостатньо було (і є тепер) лише ентузіазму атлета й тренера. На перемогі працювали й групи спеціалістів з інших сфер людської діяльності. Одне слово, спорт уже давно став засобом великої політики. Ти перший у світі, тебе показують усі телеканали, отже, ти подаєш усьому світу звітку, що є така держава — твоя держава. На останньому літньому Чемпіонаті світу з легкої атлетики в Парижі на дистанції 100 м переміг Кім Коллінс із Сент-Кітс і Невіс. Чи багато людей чуло раніше про цю крихітну північноамериканську державу, яка складається з двох островів загальною площею 261 квадратний кілометр із населенням 38 тисяч? Звісно, ні. Але тепер почули!

Звичайно, про село Кліводін Кіцманського району Чернівецької області теж донедавна мало хто знав навіть на Буковині (а в світі швидше могли думати про Клівленд). Але бігун Іван Гешко своїми

ЧОМУ НАШ СПОРТ ПЕРЕМАГАЄ «ВСУПЕРЕЧ», А НЕ «ЗАВДЯ-

**О спорт! Ти — зодчий!
Ти особливий, незвичайний будівничий.
Твій будівельний матеріал — Людина в русі.
Ці рядки — з відомої оди спорту. Її написав
один із засновників сучасних Олімпійських ігор
П'єр де Кубертен.**

Зараз важко уявити світову спільноту без спорту, що завойовує все більшу популярність і пов'язує багато сфер людської діяльності. А чи знайшов спорт по-справжньому своє місце в нашій молодій країні?

Завдяки Яні Клочковій і братам Кличкам світ знає про Україну

блискучими перемогами поступово привчив уболівальників до цієї мелодійної назви — Кліводін.

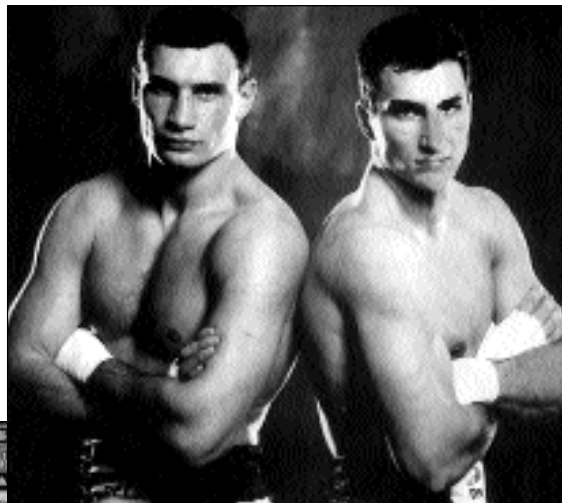
Це все веде до того, що навіть маленька або малопомітна держава повинна мати свою цивілізовану, демократичну й ідеологічну концепцію. Не треба боятися слова "ідеологія". Невід'ємною складовою ідеологічної концепції побудови держави повинен бути спорт з усіма його досягненнями. Громадяни мають орієнтуватися на кращі досягнення атлетів, пишатися ними, а влада повинна всіляко підтримувати спортивних героїв. Бо ці герої — такі собі воїни, які на спортивних аренах виборюють перемоги й піднімають престиж держави. Таким чином, розвиваючи і підсилюючи ідеологічну концепцію побудови держави, цементують людську спільноту.

КРАЇНА МАЄ ЗНАТИ СВОЇХ ГЕРОЇВ. СПРАВЖНИХ

Чи все гаразд із цими спортивними істинами в Україні? Спершу зі спортивних новин дізнаємося про

плітки, наприклад, на тему іспанської або англійської футбольної ліги і лише наприкінці так званих спортивних новин довідуємося про успіхи того чи іншого українського спортсмена на Чемпіонаті світу або Європи. Відбувається ніби переоцінка цінностей. Те, що справді важливо для ідеологічної концепції побудови держави (у даному випадку — успіхи українських спортсменів на світових змаганнях) відсувається на задній план, а за головну подію береться інформація, наприклад, про зачіску Бекхема. Таким чином, закладаються хибні цінності у свідомості наших громадян. Відтак вони майже не знають своїх справжніх героїв.

Чи багато знають у нас про Ігоря Турчина — видатного тренера з гандболу, який за всі свої досягнення внесений до Книги рекордів Гіннеса? Ігор Турчин і помер, як справжній герой, — у перерві гандбольного відбірочного матчу в Румунії. Вийдіть на вулицю та опитайте людей: про "видатного тренера" Леоніда Буряка чули майже всі, а про справжнього героя Ігоря Турчина — одиниці.

Тему розвитку й побудови спорту в Україні обов'язково потрібно розглянути крізь призму ідеології. Основною складовою спорту є фізкультура. Фізкультура — це своєрідний, і один із головних органів великої піраміди спорту. Без здорової нації неможливий спорт вищих досягнень. Наведу лише декілька прикладів. У Японії працівників фірм, компаній, які займаються фізкультурою (за день треба проїхати на велосипеді або пробігти 10 км, або зробити тисячу рухів в інших видах оздоровчої фізкультури), отримують доплату до зарплати, пенсії.

У Китаї ввели обов'язковий екзамени з фізкультури на вступних іспитах до навчальних закладів усіх профілів. Якщо наймаєш собі репетитора для вдосконалення знань із фізики, так само додатково займаєшся і фізкультурою! Ефект такого китайського підходу разючий: за 4 роки все молоде, й не дуже, населення повернулося обличчям до фізичної культури. Наші ЗМІ сміються з білоруського президента Лукашенка, що той грає у складі збірної СНД із хокею. А президенти США (Картер, Рейган, Клінтон, Буш) регулярно займаються бігом та іншими видами спорту. Свого часу Мао Дзе-Дун пропливав по річці Янцзи до 8 км, його наслідували мільйони співвітчизників. Гадаю, що варто тільки вітати, коли державні мужі подають такі приклади.

ДЕ ВЗЯТИ КЕРІВНИКІВ ІЗ НОВИМ МИСЛЕННЯМ?

Постає питання — як бодай зрушити проблему з місця? Бо так, як зараз, не може продовжуватися

вічно. Мізерна зарплата спортивних працівників не приваблює молоді. У результаті фізкультурно-масова робота виживає за рахунок кадрів часів ще так званого розвиненого соціалізму. Майже повністю відсутня матеріально-технічна база, яку мали б збудувати за роки незалежності України. Під час проведення Сеульської Олімпіади-88 для спортивних ігор використовувалися зали навчальних закладів. Тобто, студентські спортивні зали відповідали олімпійським стандартам. Чи назвете в Україні хоч один студентський зал, у якому можна провести олімпійський турнір із волейболу? До цього можна додати й недосконалий закон про фізичну культуру.

Крім того, дуже вже неповороткий менталітет державних мужів, які не готові сприймати фізичну культуру і спорт у сучасному контексті подій. У кращому випадку ми декларуємо свої наміри, але практичних дій — майже жодних.

Насправді йдемо курсом розбазарювання і проїдання старої бази, старих традицій. Тренер видатного атлета сучасності Сергія Бубки Віталій Петров підготував в Італії чемпіона світу—2003 зі стрибків із жердиною. Подібне — чи не у всіх видах спорту.

Потрібне нове мислення, потрібні нові ідеї і, звичайно, нові люди. Ті, які змогли б або хоч би спробували зібрати все добре, напрацьоване попередніми поколіннями, і зробити ривок уперед, щоб іти в ногу зі світовою спільнотою.

Зробити це нелегко. Хоч у спорті все вирішує селекція, конкуренція, право чесної перемоги. Щоб вирішити життєві проблеми нашого українського суспільства, у тому числі й фізкультурно-спортивні проблеми, потрібно вільно вибирати гідних, професійно налаштованих людей, які б не цуралися своєї землі й не зраджували тих, хто їм довіряє. Безперечно, всього я не знаю, але вірю, що в нас є така сила, яка зуміє спільно зі своїм народом поступово вирішити нагальні проблеми. Нехай змагаються наші сини й доньки не на полях війни, а на стадіонах, бігових доріжках, у спортивних залах. Хай несуть у світ звітку про своє село, свій край, про свою Україну через спорт. Бо фізична культура і спорт — це невід'ємна частина світової культури.

ТУРНІР

Дивними рішеннями "відзначився" столичний суддя Сергій Шебек. У його пасиві — щонайменше дві серйозні помилки. І обидві, так сталося, — на користь "Шахтаря", який, до слова, й так видавався сильнішим. По-перше, суддя вилучив дніпропетровця Олега Шелаєва після порушення, за яке не кожен інший рефері покавав би й жовту картку. По-друге, без уваги залишився епізод, коли донецький оборонець, схопивши суперника за футболку, звалив у власному воротарському майданчику Олега Венгліньського. А якби С. Шебек призначив пенальті, хто-

«ШАХТАРЯМ» ДОПОМОГЛИ «ВИДОБУТИ» КУБОК УКРАЇНИ?

Скандали, пов'язані з випадковими помилками або відвертою упередженістю представників футбольної феміди, все частіше псують уболівальникам враження від "три мільйонів". Не став винятком, на жаль, і фінальний матч Кубка України між донецьким "Шахтарем" та дніпропетровським "Дніпром".

зна, як усе могло закінчитися. Адже тоді рахунок був лише 1:0 на користь "Шахтаря"...

Але як би там не було, команда мільярдера Рената Ахметова уп'яте виборола Кубок України. І приємно, що початок цьому успіху поклав усе-таки не арбітр, а самі донецькі футболісти, які зуміли відкрити рахунок вже на першій хвилині. Румунський півзахисник Разван Рац "нависив" до штрафно-

го майданчика, де вдало головою зіграв экс-форвард молодіжної збірної України Олексій Белік. "Гірники" й надалі грали цікавіше і, головне, гостріше. Переломною могла стати 26 хвилина, коли Шебек за грубий підкат проти Сергія Назаренка покарав червоною картою румуна Флавіуса Стойкана. "Дніпро" отримав чисельну перевагу і, здавалося б, мав би автоматично перехопити ініціативу. Проте

зробити цього не встиг. Уже за чотири хвилини головний суддя відновив чисельну рівновагу, вилучивши Олега Шелаєва за фол проти Анатолія Тимощука. Олег, справді, не за правилами атакував капітана "Шахтаря", але не так небезпечно, як це було в попередньому епізоді. Справедливість вимагає зазначити, що доволі симпатична дніпропетровська команда, яка за свою українську кадрову

орієнтацію та непогану гру останнім часом серйозно розширила коло своїх прихильників, у цьому фіналі, за великим рахунком, не заслугувала на перемогу. Хіба справедливо було б виграти, за цілий поєдинок лише одного разу влучивши у ворота? Тому логічним можна назвати другий гол, який на 90-й хвилині зустрічі забив невтомний Анатолій Тимошук. Тож почесний трофей дістався тим, хто більше до нього прагнув.

• Сторінку підготував
Георгій МАЗУРАШУ

Засновник: Всеукраїнське товариство «Просвіта» імені Тараса Шевченка.

Реєстраційне свідоцтво КВ № 4066 від 02.03.2000 р.

Головний редактор Любов Голота.
Шеф-редактор Павло Мовчан.
Редколегія: Л. Голота, Я. Гоян, П. Мовчан, А. Погрібний, О. Пономарів, І. Юшук.
Комп'ютерна верстка:
Ірина Шевчук.

Адреса редакції: вул. Хрещатик, 10-Б, м. Київ, 01001.
Тел./факс 228-01-30. Е-mail: slovo_prosvity@ukr.net
http://www.prosvita.com.ua
Передплатний індекс 30617.
Видруковано з готових фотоформ на комбінаті

Редакція листується з читачами тільки на сторінках газети і надіслані рукописи та світлини не повертає. Залишає за собою право редагування та скорочення текстів.

«НОВЕ З ПОЛЯ УКРАЇНОЗНАВСТВА»

— **Пане Володимире, завершився ще один етап роботи над історико-літературознавчим серіалом “Хай святиться ім'я твоє...” — вийшла з друку 6–7 книга задуманого десятикнижжя. Що відчуваєте по завершенні роботи?**

— Якесь душевне роздвоєння. З одного боку, перед моїми очима, наче живі, й досі ходять, бесіду-ють, сперечаються, мріють і творять щось неперехідне, непроминуще в нашій історії, культурі, літературі — Олександр Барвінський, Іван Кревецький, Сильвестр, Богдан, Микола та Лев Лепкі, Микола Бутович, Ольга Дучимінська, Іван та Юрій Липи, Володимир Залозецький, Олена Кульчицька, Роман Купчинський, Іван Раковський, Іларіон Свінціцький, Володимир Січинський, Мелетій Кічура, Степан Чарнецький... — сотні й сотні імен визначних постатей, що залишили глибокі сліди в національній духовній скарбівні та, на жаль, і досі або не видобулися з-під бетонної товщі колишніх комуно-заборон, або ж малознані й дотепер через наше лінівство, нерішучість — так і не введені до наукового обігу.

Ось на цьому полі й працюю уже не один десяток літ, явивши читачам двотомник “Українське народознавство в іменах” (К.: Либідь, 1994, 1995), ще кілька книг з українознавства, а відтак, уже й 7 томів задуманого серіалу.

З іншого ж боку, — я вже весь у наступних книжках, адже здобуто й опрацьовано гори архівного матеріалу (чого вартують тільки понад сімсот листів Богдана Лепкого та до нього; більше тисячі листів Марії Крушельницької до чоловіка Антона та синів Івана й Тараса, — адже через цей історико-культурологічний та почуттєвий пласт можна збагнути досі незнані, пофальшовані сторінки нації). Перечитано, переосмислено, проаналізовано силу-силенну першопублікацій давньої періодики, творів авторів через першовидання, значну кількість яких реконструйовано за автографами. Перелопачено словесні копії віддаленої і наближеної до нас у часі критики, виважено у традиційно-поступальному ключі не одну філософсько-естетичну концепцію — думка не дає спокою, практично щодня щось народжується з-під пера. Так, уже “сходять”, ось-ось “заколосяться” студії про поета-упівця, що пішов за Україну в безсмертя у 22 роки, — Мирослава Кушніра, про публіцистичний талант Симона Петлюри, культурологію Зенона Кузеля, Івана Пулюя, Івана Раковського... Але це все — жнива майбутнього.

— **У Вашому науковому доробку переважають праці з питань українознавства. Чи такі насправді потрібно захищати українознавство в Україні?**

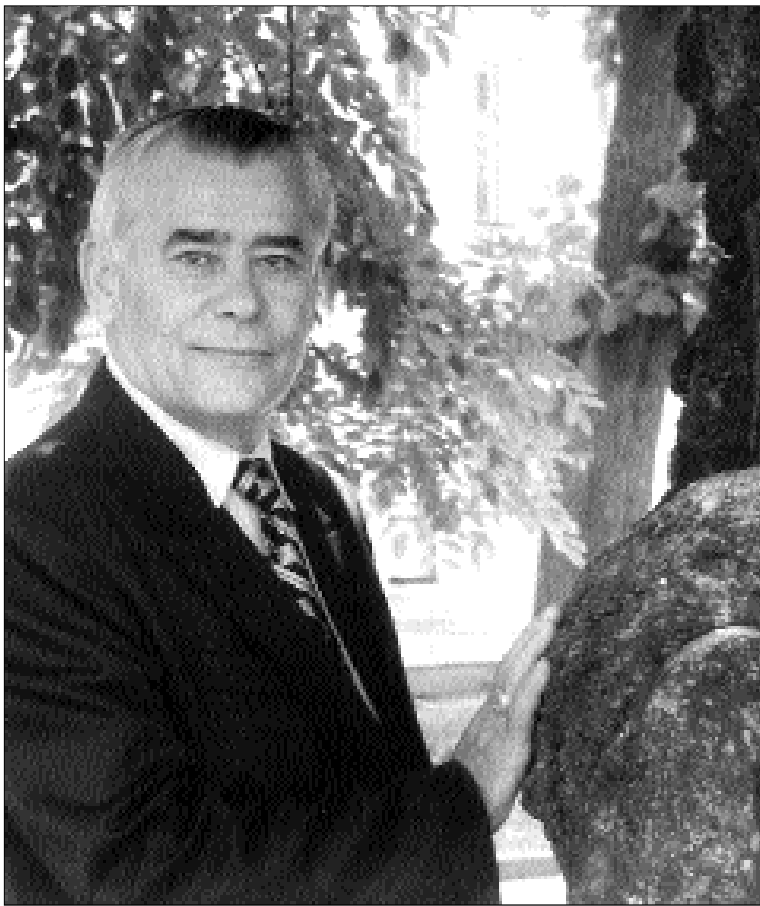
— Найперше, уточню: у моєму розумінні українознавство — це система знань, духовних вартостей. Тому, з дозволу сказати, моє українознавство сягає глибин українського мовознавства, фольклористики, літературознавства, етнографії, пресології, історії, філософії, права, педагогіки, редакційно-видавничої діяльності і т.п. в ретроспекції. Нинішній стан справ в Україні, історичні екскурси в минуле підтверджують, на жаль, переконання: ми як нація до воскресасмо-відроджуємось, то власними віхтями й чужинецькими кирзакми так затоптуємо власне ймення, що відтак потрібні десятиліття або й сторіччя для ренесансу, — і знову починаємо майже з азбучного стану. З'являються новітні українофіли, оживають ідеї старого москвофільства, тотальний шовінізм та доморощене упіднення, запроданство та мамлюківство — все це, як блощиці, невидимо розповзається територією етносу, спричиняється до поглибленого ранотворення на тілі й душі значної частини українства.

Задумаймося: визначний поет-молодомузичець Василь Пачов-

Володимир КАЧКАН народився 1940 року в селі Рибне нинішнього Тисменицького району на Івано-Франківщині. Першими “університетами” було спілкування з тіткою Марусею, зв’язковою УПА, та ролі у вертепі. Будучи покликаним до війська, щасливою долею опинився у школі авіаторів, а потім, попри службу, вивчав культуру, літературу німецької нації.

1962 року, приїхавши з Німеччини, став студентом історико-філологічного факультету Державного педагогічного інституту ім. Василя Стефаника — і почав активне дописування до газет, журналів, на обласне радіо... Роки праці в обласному теле-радіокомітеті дали змогу об’їздити, сходити всі закутки краю; найсильніші, найглибші враження — при зустрічах із жителями далеких сіл, горянами. Там-бо збереглася наша етнокультура, її національний предковичний код, там — незаперечний досвід, народна мудрість.

1972—1995 рр. — це роки київських вершин. Праця у Київському державному університеті на факультеті журналістики доцентом кафедри теорії і практики преси, згодом — в Інституті журналістики Київського Національного університету ім. Тараса Шевченка, де Володимир Качкан став доктором філологічних наук, професором, академіком АН Вищої школи, завідував кафедрою журналістської майстерності. Потім було омріяне повернення на рідне Прикарпаття. На новоствореній кафедрі українознавства в Івано-Франківській державній медичній академії вивершуються нові плани і мрії талановитого українознавця.

ський писав 20 січня 1909 р. зі Львова до Івана Кревецького, дійсного члена НТШ та багатолітнього директора бібліотеки Товариства: “...Каламутна хвиля дня покрила міменюю нашого духа, і нічого не твориться в культурі, а мелеться старі булки на завтрашній хліб. А берись за що-небудь по своїй силі, обкинуть тебе намулом і покриють темрявою без сонця. Куди ж родитися духови на такій яловій ниві...”

Не дурно один письменник пішов на посла, другий їздує в парцелянта, третій пише від руки поправляючі задачі аналіфаветів, четвертий пише про гній, бо скорше знайде узнане і пошану, та не скаже йому патріот нашого времени, що псує папір пожиточний...

Бути письменником у нашій безісторичній епосі занепаду, треба героїзму і страшенної енергії перед тьмою апатії до всего творчого, що виходить поза “завтрашній день”.

Скажіть: не вбачаєте паралелей із днем сущим, не звучать слова архіактуально? Ось Вам і одна з причин поглиблювати, ґрунтовніше досліджувати, популяризувати, утверджувати — і, звичайно, захищати від завульгованого та відкритого ворогівництва та псевдонауки українознавство саме в Україні.

— **А ось персоналізація українознавчих питань — чи не є це звуженням самої проблеми?**

— У Вашому запитанні-натяку прихована протилежна відповідь. Чому? Ось послушайте: питаю студентів-філологів, аспірантів, дослідчених вчителів, що вони знають про Леся Гринюка, Богдана Бору, Олександра Бойківця, Михайла Ломацького, Володимира Целевича, Юліана Панькевича, Заклинських, Юрія Кміта, Василя Ільницького, Григорія Цеглинського... У кращому випадку, хтось натякне на те, що, мовляв,

чув про те або інше прізвище.

Здивуєтесь?...

Читаю один із розділів кількатомного поважного видання — про драматургію. І теж подивований, бо там навіть через кому не згада-но Григорія Цеглинського, саме того автора, з-під чийого пера вийшло більше 40 драматичних творів (“Ворожбит”, “Кара совісті”, “Соколи”, “На добродійні цілі”, “Та-то на заручинах”, “Шляхта ходачкова”, “Аргонавти”, “Торгівля жемчугами”), з чим іменем досить критичний Іван Франко пов’язував бурхливий розвиток театрального мистецтва не лише в Галичині, а й у всій Україні та за її межами.

І так майже в кожній дисципліні, науковому напрямі. Тому-то й збагнув давно, що допоки не повернемо на українське етнополе сотні й тисячі знищених, поскирбованих, колись заборонених, та й досі замовчуваних, імен, доти й будемо “переповідати” своїм дітям та онукам неправдиві сторінки великої і насправді величної книги національної історії, замінюючи штамповані загальники типу “на принципах соцреалізму” — на словесні викрутаси “на засадах правди, справедливості”.

Переконаний: тільки персоналізація галузей науки є найперспективнішою, найневідкладнішою справою не поодиноких учених, а передусім відділів науководослідних інститутів, регіональних центрів. Повернувши нації із забуття максимальну кількість персоналій, матимемо підставову можливість говорити й писати про неперервність традиції, про спадкоємність досвіду попередників, зрештою, — про процес у літературі, культурі тощо.

Усвідомлюючи це, і творив власні книги. Тішуся, що на цій царині плідно працюють історики, фі-

лософи, етнологи, пресологи, літературо- та мистецтвознавці Володимир Сергійчук, Юрій Шаповал, Анатолій Погрібний, Сергій Білокінь, Володимир Ляховський, Наталя Сидоренко, Ірина Матяш, Олександр Мукомела, Степан Хороб, Володимир Панченко...

— **Володіючи такою джерельною базою, чи ж не було у Вас спокуси спробувати себе в написанні белетризованих біографій, адже досвід власне художнього осмислення життя у Вас теж достатній?**

— Тут, пане Євгене, ймовірніше виглядає не спокуса, а потреба. Звичайно, що за плечима досвід значний. Вивчаючи свого часу народне мистецтво у найрізноманітніших видах та проявах, життєвотворчий шлях найвиразніших його представників, я видав документально-художні романи, повісті, нариси, есеї “Барви веселки”, “Гори і доли”, “Анатолій Мокренко”, “Світло високого дня”, “Чари верховинської книги”, “Грона любові”, “Жива глина” та ін.

Збирався зробити документальний роман про Михайла Павлика, що визначну постать, яку без перебільшення ставлять поруч з І.Франком. Та ось така парадоксальність: Франкові все ж таки видали 50 томів, для М. Павлика — не спромоглися й на двотомник вибраного.

Але-але... Пересилює мою силу усвідомлена потреба робити саме те, чим зайнятий по вінця. Можливо, як уже не зможу товктися по архівах та наукових бібліотеках, “сяду мком” та й занурюся у потаємний світ того ж таки Павлика та його рідні.

— **В останні декілька років Ви зайнялися дослідженням епістолярної спадщини Богдана Лепкого. Як результат — книга “Журавлі повертаються” (Львів, 2001. — 920 с.), де вперше опубліковано 500 листів Б. Лепкого, великий ілюстративний розділ, обсягові студії у 5, 6-7 книгах серіалу “Хай святиться ім'я твоє: Історія української літератури і культури в персоналіях (XIX — XX ст.)”. Це був усвідомлений вибір чи до певної міри прагматичний?**

— Будь-яка усвідомлено-доцільна праця має прагматизм. Що стосується Лепкого, то давненько, може, років із п’ятнадцять тому, працюючи в архівах, я надіслав листи Б. Лепкого до В. Стефаника, О. Кульчицької, І. Раковського, З. Кузеля та ін. І ось саме тоді ворухився той ембріон, що варто й далі “полювати” за листами, бо саме в них приховані незнані нам риси характеру письменника, потаємності його особистого, його політичні й естетичні прогнози.

Коли ж згромадився солідний масив конкретики, відбулося щасливе знайомство з Романом Смиком зі США, який і підтримав леккознавчі студії.

Повірте, вже стільки нового я нашпарував, що аж “випирає”, — сісти бі та втяти біографічний роман. Та на перепоні тут оте “але-але”, про яке я вже повідав...

— **Ви є завідувачем кафедри українознавства Івано-Франківської державної медичної ака-**

демії. Чи не відчуваєте внутрішнього незадоволення, що Ваш величезний джерелознавчий, історико-літературознавчий, педагогічний досвід не має власне філологічної аудиторії?

— Гадаю, що це запитання борше мало би дотикати когось іншого, а не мене. Річ у тім, що, пропрацювавши 23 роки в Києві, я повертався свідомо перш за все додому, до старенької матусі, а не їхав за посадами. Мені думается, що я вдало “запродався” ректору, академіку Євгену Нейку: з його благословіння та допомогою створив кафедру, яка є сьогодні базою для одиотипних у системі вищих медичних навчальних закладів України. Цим, очевидно, сказано немало.

Із філологією маю найтісніший стосунок, бо ж запрошують читати лекції вчителям області, працюю у докторській вченій спеціалізованій раді в Інституті філології Київського Національного університету ім. Тараса Шевченка, в експертній раді з філологічних дисциплін ВАК України, є членом редколегій ряду фахових видань журнального типу. Як бачите, живу філологією повнокровно.

— **Володимир Качкан — письменник (поет, прозаїк, публіцист, документаліст), вчений (фольклорист, історик літератури, пресолог, етнолог), педагог. Яка з цих іпостасей є для Вас найближчою і визначальною?**

— У моїй життєтворчості постійно присутня амплітуда: сьогодні я працюю з документами, повзаю підлогою, як павук, вибірюю оком, що до чого, — тоді завантажую рацію. Робиться наука. Праця та неймовірно важка, іноді аж запаморочення від перевтоми, багатогодинного пересилання самого себе...

А завтра може промінь сонечка, якась дивовижа пісенної тональності, запах першого підсніжника так вразити серце, так жалнути-впекти або ж дихнути в душу теплом, що розпелеститься щось невидиме, — і попливли рядки чи поетичні, а чи прозові. От, Вам, пане критику, і таїна творчості.

Взагалі, люблю все, за що беруся, робити ретельно, ґрунтовно, серйозно. Ненавиджу приблизно-робів, бажаних галоперезультатів, особливо ж коли йдеться про працю пером...

— **Останнє запитання — традиційне: що з творчо-наукових планів можете оприлюднити?**

— Завершується робота над великим навчальним посібником-хрестоматією “Нарис історії української культури в персоналіях”, проситься до видавництва рукопис поетичної книжки “Вогонь твоїх очей (ліричні медитації у розповні літа)”. А на столі... На столі — все нове й нове до наступного тому серіалу “Хай святиться ім'я твоє...” А ще час від часу вкрадуся та й піджну розділ роману “Небесія”...

• **Євген БАРАН**, доцент Прикарпатського університету імені Василя Стефаника, критик і літературознавець, член НСПУ, лауреат премії імені О. Білецького та ім. І. Франка

ДЛЯ ДУШІ Й РОЗУМУ

Дедалі популярнішими в столиці стають книгарні-кав'ярні, де, замовивши хоча б горнятко кави, ви безкоштовно можете насолоджуватись читанням книжок. Акулою цього бізнесу в Києві заслужено вважається "Бабуїн". Перше, що впадає тут в око, — це меню. Зважаючи на обсяг цього "твору", його, безумовно, можна вважати складовою тутешньої бібліотеки. Пропонуються на всі смаки: пиво (від 6 до 22 грн.), коктейлі (15—30 грн.) та кава (5—14 грн.). Є й екзотичні страви — наприклад, капуста-фрі. Таке ж розмаїття спостерігається і на книжкових полицях: від попсового читива на кшталт Марініної та Донцової до класичних бестселерів і постмодерної літератури (Коельо, Андрухович і навіть Корчинський) сучасних, і не дуже, письменників. Не може не радувати прихильників благодатної студентської "шари" те, що тут мало не щодня відбуваються різноманітні концерти й творчі вечори, вхід на які вільний. Дизайн закладу витримано в модерному стилі з елементами еклектичної розкоші, а стеля зали — досить химерна дерев'яна конструкція, — здається, щосекунди загрожує впасти.

Набирає обертів літературна кав'ярня книжкової мережі "Буква", хоча й не може похвалитися бабуїнівською популярністю. Спускаючись у підвал, не одразу розумієш, що опинився в кафе, адже умеблювання приміщення спантеличує: столи й стільці нагадують дитячий конструктор "Лего", відлякуючи візуальною крихітністю. Якщо все ж udało сісти, виявляється, що вони досить зручні. Товщина меню, очевидно, не співставна з бабуїнівською, але каву можна замовити від 4,50 грн. за філіжанку, а пиво — максимум за 6 грн. Літературний арсенал тут дуже солідний: від Подерв'янского до Леніна. Хоча напевно чи ви цим скористаєтесь в інтимній напівтемряві, яка панує в кав'ярні.

Не виключено, що незабаром у столиці з'явиться альтернативний андеграундний клуб молодих літераторів і музикантів на кшталт легендарного львівського клубу "Лялька". За це взявся модний письменник Юрко Покальчук і його богемна тусовка.

НІЧНУХИ І VIP

Стабільним попитом користуються нічні клуби. Тут заводять знайомство з однолітками, спілкуються із діджеями, танцівницями, клубними гуртами, та й просто добряче гарцюють на танцмайданчику. Як і раніше, найбільший успіх серед молоді мають демократичні, тобто доступні для середняка, клуби

"Ватра", "Бінго", "Плазма", "Карамель" та ін. Хоча більшість колись популярних київських клубів втрачають шик і перетворюються на нудні й часто не зовсім безпечні збіговиська через відсутність професійної охорони. Що тільки не роблять, аби привабити до себе клієнтуру: нічний клуб "Шара" дійшов до того, що пропонує всі напої, що є в їхньому меню... так-так, на шару! Але... пробачте, туалета немає і, якщо ви вийшли із закладу, мусите знову викласти 30 кровних гривень за повторний вхід у клуб...

Останнім часом конкуренцію столичним клубам складають нічухи, розташовані в приміській зоні. Уже давно зарекомендував себе ірпінський "Заір", а сьогодні на арену нічного життя виходять броварські "Торнадо" та "100". Молодь сюди приваблює стільки вхідного квитка тут не перевищує 20 гривень, а пристойне пиво можна купити навіть за 3 грн. Більше того, до послуг відвідувачів, окрім традиційної дискотеки та стриптизу, входять такі "елітні" розваги, як

кальян-кімната та VIP-зала (окрема кімната з більярдом, індивідуальним сервісом, музикою на смак клієнта і т. п.). Щоправда VIP-послуги передбачають і VIP-ціни: близько 200 грн. за дві години... Зважаючи на те, що в Броварах будуються солідні розважальні комплекси з дискотеками, барами, казино, кінотеатрами, боулінгом, більярдом, залами для лазерних війн, автодромами тощо, це місто може стати якщо й не українським Монте-Карло, то хоча б другим Гідропарком. Прикро тільки те, що дуже мало справді українських клубів, де б не лише лунала якісна сучасна вітчизняна музика, а й ушляхетнювався дух.

ОХОЧИМ ПОСТРІЛЯТИ

Не залишила поза увагою столиця й тих, кому вже набридли банальні "нічухи", кнайпи та театри-кіно, тих, у кого енергія б'є ключем, і її вже не вгамувати звичайними засобами. Для них передбачені такі "дорослі розваги" як пейнтбол, лазерні війни, стрибки з парашу-

КУДИ ПОДАТИСЯ?

рами, що реагують на лазер. Ну, а потім збіговисько юних "кіборгів" випускають у темні лабіринти ігрової зали, де й починається віртуальна війна. Коштує таке задоволення близько 20 гривень за годину з "кіборга". Дехто може дорікнути цій грі щодо її ненауралістичності, але якщо ти великий шанувальник "Зоряних війн", — це те, що треба.

НА ПЛЕНЕРІ

Дедалі популярнішим стає відпочинок на свіжому повітрі. Труханів острів, гідропарк, береги Славутича — ось далеко не повний перелік рекреаційних точок Києва. Настав час зануритись у зваби природи, зібрати друзів і перед яскравим багаттям віддатись на поталу філософським рефлексіям та мріям. Яким би традиційним цей відпочинок не був, він ніколи не втрачає своєї актуальності. Це, напевно, найдешевше та найпопулярніше абстрагування від залізобетонного, задимленого й запиленого міста. Хтось не може обійтися без келиха мартіні та кусня червоної риби, а комусь із головою вистачить пива, шашликів чи просто миски кулешу. Скромні підрахунки переконують, що для нормального відпочинку на пленері достатньо 40 грн. на особу. Якщо ж ви наважилися на кількаденну мандрівку зі спортивними розвагами, не забудьте про намет, спальники, казанок, ліхтарики, аптечку, інструменти для заготівлі дров, запас свіжої, сухої або консервованої їжі. Пам'ятайте про вогонь і воду (прісну, звичайну), а ще — про ліс і про тих, хто прийде сюди після вас!

Андрій КАЧОР

том та багато іншого. Якщо сесія в розпалі, а похвалитися успіхами не вдається, варто завітати в Гідропарк, узяти в руки пейнтбольну гвинтівку й уваяти в образі суперника ненависного ректора (декана, викладача, свої лінощі...) Зняття стресу вам гарантоване. Якщо раніше основними клієнтами були переважно люди з товстими гаманцями, то зараз все частіше ігровий час заповнює молодь і студентство. І хоча грошей за цю розвагу доведеться викласти чимало: 55 грн. за спорядження, включаючи камуфляж, пейнтбольну гвинтівку і маску, а ще 100 куль за 32 грн.

Якщо ж синці на тілі, що неодмінно залишаться після пейнтболу, вас не приваблюють, тоді — чимдуж у зал лазерних війн. Це — одна з найсучасніших розваг для молоді. Замість пейнтбольного маркера, який стріляє фарбою, в руки вам дають справжніську лазерну гвинтівку, а тіло обчіплюють сенсо-

УНІКАЛЬНЕ СЕЛО ДМИТРІВКА

"Село на нашій Україні" сьогодні звучить майже трагічно. Особливо, коли йдеться про молодь — по селах її практично немає. Тому Дмитрівка — це окремий випадок.

Можливо, Дмитрівка піднялася й через близькість до столиці (якихось 25 км), але основна причина творчого успіху її молоді — місцеві персоналії. 10-тисячне за населенням село виділяється як "місцевим міністром культури" (в інтерпретації "столітнього" карпатського легіона Івана Поповича) Володимиром Бубирем, наближеною до народу сільською владою в особі Тараса Дідича, так і десятиками досить солідних підприємств, якими в місцевій раді підприємців опікується авторитетна постать — Анатолій Капустін. Працюють проекти ООН із самоорганізації громад, і дмитрівська громада на чолі з тим же Володимиром Бубирем уже кілька років їх втілює. Є свій видавничий центр, свій інформаційний бюлетень (поширюється ще на сусідні села — Мила і Капітанівка), солідний Будинок культури, а водопровідна вода — із артезіанських свердловин. Окрім того, одна комерційна структура розпочала біля Дмитрівки будівництво грандіозного розважально-спортивного комплексу із етнічними вкрапленнями своєрідних музеїв-садиб давнього українського села. Тут — і традиції, і вигоди місцевого бюджету, спорт і розваги для молоді. Утім, головним для

Дмитрівки наприкінці травня став "Ауровіль" — фестиваль, альманах та творче об'єднання дітей і молоді.

Останнє народилося 8 років тому, у травні 1996 року, за досить прозаїчних і навіть катастрофічних обставин — діти, їхні батьки і вчителі рятували від повної руйнації сільський Будинок культури. На щастя, врятували, згуртувалися й почали творити: поезія, проза, живопис. Пісні почали з'являтися ще від музичних імпровізацій учителя Леоніда Книжнікова у 1980-х роках. Це він примусив молодого вчителя Володимира Бубиря написати пісню "Зелен дуб" на свою мелодію. Він же вивів на сцену сьогоднішню місцеву зірку-співачку Жанну Бушинську. І хоча Володимир з того часу написав музику і слова багатьох пісень, він себе не вважає композитором, а просто допомагає молодим співакам знаходити свій репертуар, записуватися в студії звукозапису й робити фонограми. Врешті, нещодавно презентувалися як додаток до альманаху "Ауровіль" компакт-диск і аудіо-касети з піснями однойменного творчого об'єднання молоді. Пісні Катерини Вовчук, Христини Муратової, Жанны Бушинської, Олени Удовиченко та ін-

ших прозвучали й на травнево-му 5-му Дмитрівському фестивалі творчої молоді, що відбувся разом із презентацією її літературного доробку — альманаху "Ауровіль".

До речі, альманах готувався протягом 2000—2004 років і став уже другою книгою "Ауровіля". Нові поезії Тетяни Нарчинської, Олеси Мамчич, Ірини Венжик, Олени Стельмах та інших творять лірично-філософську хвилю; дитячу ніжність і простоту несуть поезії Ірини Кіндрась, Дарини Гордійко, Олександри Шевченко, Миколи Миги... Є й новели, пісні, чудові дитячі малюнки, зразки творчості учителів.

— Рівень альманаху, як і місцевого фестивалю, за ці роки однозначно зріс — зазначила **Наталя МАЦЬКО**, голова секретаріату Української світової спілки професійних учителів. — Особливо, коли говорити про розвиток національної культури. Якщо раніше було багато російськомовних творів, зокрема й пісень, то сьогодні — стовідсотково українська творчість.

Голова літературного об'єднання "Радосинь" **Дмитро ЧЕРДНИЧЕНКО**, щоправда, не схвалює "чужої" назви творчого об'єднання: "Найсвятіші ті назви, які нам дали батько й мати.

ОТАКОЇ!

Тому "Ауровіль" треба перейменувати на "Творчий центр Дмитрівка". У перспективі Дмитрівка може стати літературно-мистецькою школою для молоді Київщини".

Володимир БУБИР, зі свого боку, розповів, що ідея творчого об'єднання молоді з'явилася після знайомства з міжнародним містом Ауровіль в Індії. Постало воно, щоб втілити гуманістичні ідеї індійського філософа Ауробіндо. Йдеться про вдосконалення світу через внутрішнє вдосконалення людини. "Наш "Ауровіль" — теж передсвітанкове місто любові, місце єднання людських душ, яке відроджує нашу культуру й суспільство. З'явилися це творче об'єднання, коли я став директором сільського Будинку культури. Тік дах, труби парового опалення розірвало... Однак ми знали, що творимо не на порожньому місці: ще у 1982 році діяло творче об'єднання "Сонечко" (діти писали вірші, казки, пісні), були колективно-інструментальний ансамбль, ляльковий і драматичний театри. Як учитель, ще у радянські часи я створив різновіковий дитячий загін, використавши працю Макаренка "Педагогічна поема". Загін діяв самостійно, створював творчі спілки, проводив культурно-мистецькі заходи. Я їздив Україною, переймаючи досвід інших педагогів, і бачив, що Дмитрівська молодь самоорганізовується краще, аніж будь-де..."

Олександр СОЛОНЕЦЬ

ГОРИ І ДРУЗІ

Уп'яте відбулося змагання з пішого мандрівництва для учнівської та студентської молоді "Стежками героїв", організатором якого став Пласт. Цього року у змаганнях, присвячених 65-й річниці оборони Карпатської України, брали участь понад 200 осіб віком від 14 до 60 років.

Реєстрація команд відбулася в селі Ясіня біля гирла річки Чорна Тиса в Закарпатській області. Першим випробуванням для нас став двадцятикілометровий вимарш уздовж шосейної дороги, після якого — прощай, цивілізація! Упродовж наступних чотирьох днів ми — столична команда "Герої Крут" — не бачили в горах ні душі.

Пригоди почалися одразу ж — збилися з маршруту й заблукали. Потім спіткала ще низка невдач, але враження залишилися незабутні. Особливо дошкуляли перепади температур: на вершинах деяких гір іще лежав сніг, ідучи по якому, ми провалювалися мало не по пояс. Бувало не раз — вийде сонце, небо чисте, земля на незасніжених клаптиках тепла-тепла, а вітер такий, що аж голову зриває. Лягали на нагріту сонячними променями землю, не скидаючи наплічників, спинами до вітру, щоб якось від нього захиститися.

Щовечора розбивали табір, грілися-сушилися біля вогнища, готували вечерю, обмінювалися враженнями прожитого дня і сподіваннями на день майбутній. Сну багатьом не вистачало. Бракувало ще нормальної їжі (поживні арахіс із родзинками й шоколад швидко набридли) та сухого одягу. Але ніхто не нарікав. Набули неоціненого досвіду: переконалися, що компас псується від сусідства з мобільним телефоном, а навесні бурхливий потік талої води можна легко сплутати з річкою, якої немає на мапі... Врешті, ми успішно подолали маршрут.

Іван ПІДГІРНИЙ

ПРЕЦЕДЕНТ НЕКОНСТИТУЦІЙНОСТІ КОНСТИТУЦІЇ

ПРАВО І ЛІВО

Деякі вітчизняні й західні дослідники не відкидають варіанта, що наш Президент у останню мить може передумати й унаслідок “тривалих і наполегливих прохань трудящих” таки поринуть у вир боротьби. Бо тоді навіть так упрівав Конституційний Суд?

На думку фахівців юридичного факультету Київського національного університету ім. Тараса Шевченка, Національної юридичної академії України ім. Ярослава Мудрого, Інституту державного будівництва та місцевого самоврядування Академії правових наук України та інших установ, можливість знову стати главою держави не повинна обмежуватися, позаяк “право бути обраним на пост Президента України після прийняття Конституції України 1996 року виникло один раз і було реалізоване Л. Кучмою єдиний раз у 1999 році”.

Після такої підтримки, Конституційний Суд побудував низку послідовних посилок (наводжу дослівно):

а) “із прийняттям Конституції України 1996 року визнані такими, що втратили чинність у повному обсязі, Конституція (Основний Закон) України 1978 року з наступними змінами і доповненнями та Конституційний договір між Верховною Радою України та Президентом України “Про основні засади організації та функціонування державної влади і місцевого самоврядування в Україні на період до прийняття нової Конституції України” від 8 червня 1995 року”;

б) “буквальне тлумачення статті 103 Конституції України засвідчує, що нею встановлено обмеження щодо можливості однієї і тієї особи перебувати на посту Президента України більше ніж два строки підряд”;

Фото Оксани Целяури

в) “Президент України після набрання чинності Конституцією України 1996 року набув нових повноважень і здійснював їх до 30 листопада 1999 року”;

г) “положення частини третьої статті 103 Конституції України має тлумачитись у системному поєднанні та нерозривному зв'язку зі змістом статті 103 та Конституції України в цілому, а не з правовими актами, які визначили інший статус Президента України і втратили чинність після прийняття Конституції України 1996 року”;

г) “за загальною визначеною принципом права, закони та інші нормативно-правові акти не мають зворотної дії в часі, крім випадків, коли вони пом'якшують або скасовують відповідність особи”;

д) “оскільки частина третя статті 103

Конституції України не містить будь-яких винятків щодо дії передбаченого нею обмеження у часі, а в інших нормах Конституції України також немає застережень про надання зворотної дії положенню зазначеної статті, це положення поширюється лише на правовідносини, які виникли після набрання чинності Конституцією України”;

е) “передбачене Конституцією України обмеження щодо зайняття однією і тією особою поста Президента України стосується лише особи, яка, по-перше, займала пост Президента України два строки, а по-друге, набула повноважень Президента України відповідно до частини першої статті 104 Конституції України”, — шановні тлумачі права отримали вислід: “Положення частини третьої статті 103 Конституції України, за яким одна й та сама особа не може бути Президентом України більше ніж два строки підряд, треба розуміти так, що це положення поширюється лише на осіб, яких обирають на пост Президента України після набуття чинності Конституцією України 1996 року. Особа, яку вперше було обрано Президентом України за чинною Конституцією України в 1999 році, має право балотуватися на чергових виборах Президента України у 2004 році”.

У чім, спитаєте, каверза?

Розглянемо ситуацію під кутом зору Конституційного Суду, взявши на озброєння запропонований ним спосіб вирішення питання.

З 1 січня 2004 р. почав діяти Сімейний кодекс (СК) України. Повністю наслідуючи наших сторожів права, побудуємо низочку своїх умовляв:

а) з набрання чинності СК України визнаний таким, що втратив чинність Кодекс про шлюб та сім'ю України;

б) буквальне тлумачення ст. 25 СК засвідчує, що нею встановлено обмеження щодо можливості однієї й тієї самої особи

перебувати лише в одному шлюбі;

в) громадяни України після набрання чинності СК набули нових прав і обов'язків, передбачених цим кодексом, зокрема права на шлюб (ст. 23);

г) положення ст. 25 СК має тлумачитись у системному поєднанні та нерозривному зв'язку зі змістом ст. 25 та СК в цілому, а не з правовими актами, які інакше регулювали шлюбно-сімейні відносини і втратили чинність після набуття чинності СК;

г) за загальною визначеною принципом права закони не мають зворотної дії в часі.;

д) оскільки ст. 25 СК не містить будь-яких винятків щодо дії передбаченого нею обмеження у часі, це положення поширюється лише на правовідносини, які виникли після набрання чинності СК України;

е) передбачене СК України обмеження щодо можливості одночасного перебування лише в одному шлюбі стосується тільки осіб, які, по-перше, взяли шлюб після набрання чинності СК, а по-друге, зареєстрували шлюб відповідно до гл. 4 СК, —

і наш висновок, за духом тотожний конституційно-судовому, не забариться: “Положення ст. 25 СК, за яким одна й та сама особа може одночасно перебувати лише в одному шлюбі, треба розуміти так, що воно поширюється лише на осіб, які взяли шлюб після набуття чинності СК. Особа, яка перебуває у шлюбі, але одружилася до набрання чинності СК і не реєструвала шлюб відповідно до гл. 4 СК, після 1 січня 2004 р. має право взяти шлюб”.

Розсудлива людина скаже, що це несусвітність. Складатися враження, що ініціатори і прихильники так званої конституційної реформи запланували акцію “конституційної неконституційності президентства” саме як складовий елемент виборчої стратегії і перевірки рівня нашої байдужості.

• **Віктор РАДІОНОВ**

ПО-СУСІДСЬКИ

Те, що відбувалося в сусідній Україні, було настільки добре відомо в Польщі, що в сталінського оточення навіть виникли підозри, чи не спробує тодішній керівник польської держави Юзеф Пілсудський якимось чином перешкодити здійсненню планів радянського лідера, розголосивши інформацію про голодомор міжнародній громадськості.

Я вирішила дослідити, яким чином відомості про українську ситуацію були використані тими, хто на початку 30-х рр. прагнув нормалізувати взаємини між двома народами, що протягом сторіч жили поруч, але були розділені політично. Щоправда, в умовах історичного розділення часом на сцену подій виходили зі своїми ідеями такі особистості як Тарас Шевченко чи Андрей Шептицький з українського боку або ж більш близький нам за часом Єжи Гедройць, поляк. Утім, здебільшого ці ідеї переважно залишилися на рівні гасла “Польща не буде вільною, доки не буде вільною Україна”.

У Польщі не було браку в публікаціях, які висвітлювали з майже повсякденною пунктуальністю те, що відбувалося по інший бік схід-

ного кордону, тісно пов'язуючи питання голоду 1932—1933 рр. із національним питанням. Всі, хто у Польщі займався проблемою голоду в Україні, були переконані, що мова йшла про знищення цілого народу, а не тільки куркулів як класу. Польські аналітики стверджували, що голодомор, організований Сталіним, було задумано як спробу “українізувати” місцеву комуністичну партію, яка на початку 20-х років, згідно з дослідженнями Миколи Ковалевського, нараховувала не більше 25 % українців. Той же автор у вересні — жовтні 1932 р. на сторінках “Українсько-польського бюлетеня” писав, що протягом майже 12 років Україна була суб'єктом радянської глобальної національної політики. На відміну від визначення, яке давали цій політиці комуністи, мова не йшла про класову боротьбу, оскільки те, що відбувалося в країні, не мало нічого спільного з так званою збройною інтервенцією капіталізму проти радянського народу, що був змушений себе захищати від агресивної зовнішньої політики. Український народ боровся, в першу чергу, за звільнення від руйнівного впливу російської культури. Поза

всяким сумнівом, тенденція прагнень діячів української культури була спрямована на відторгнення гегемонії культури російської і тому входила в протиріччя з директивами Комуністичної партії, призначеними, як писав Микола Хвильовий, для заволодіння “європейського духу”. Москва сприйняла ці прагнення як небезпечні сигнали, які якимось попердженням про можливість в майбутньому нову революцію. Насильницька колективізація сільського господарства, проголошена Сталіним, мала за мету не лише зміну аграрної системи в Україні та роздачу землі біднякам. У неї була й дуже чітка політична мета: насамперед, позбавити українську національну свідомість її соціального фундаменту.

Проблема голоду усвідомлювалася польськими інтелектуалами, котрі, з одного боку, розуміли слабкість позицій своєї країни, розташованої між нацистською Німеччиною та комуністичним СРСР, з іншого боку, вважали, що єдина можливість як зовнішнього, так і внутрішнього посилення Польщі полягає в союзі з українцями. У більшості текстів, опублікованих у “Польсько-

українському бюлетені”, створеному спеціально для об'єднання як поляків, так і українців, готових працювати в одному напрямку, проблема голоду показана як один із проявів реальної політики Радянської Росії.

Після Громадянської війни, що у певному розумінні була також війною між Росією та Україною і закінчилася лише в 1923 р., за твердженням теоретика національних питань у СРСР Попова, російський пролетаріат опинився в дуже складній ситуації, оскільки не міг розраховувати повною мірою ні на природні ресурси України для відновлення воєнної промисловості, ні на її продовольчий потенціал. Таким чином, комуністи вирішили поставити Україну на коліна у військовому і в економічному розумінні. Можна стверджувати, що вузол українсько-російських протиріч, окрім політично-економічних причин, мав також глибокі культурні корені, не кажучи вже про розходження психологічного та світоглядного характеру.

• **Єва РИБАЛЬТ,**
Люблінський університет

У ПОЛЬЩІ ПРО ГОЛОДОМОР В УКРАЇНІ

І МЕРТВИМ, І ЖИВИМ — ЯК МЕРТВИМ

Останнім часом наші обранці взяли собі за моду вітати електорат, тобто своїх виборців, зі святами. Багато наших співгромадян удостоїлися й персонального святкового президентського привітання, справно доставленого меркантильною “Укрпоштою”, вочевидь, не задарма. І справді цікаво, за які кошти усе це друкується-розсилається? Невже за власні? Так і збанкрутувати недовго. Матимемо Президента-банкрута. Воно нам треба? Перед світовим співтовариством незручно.

А уявіть собі, як ото депутатам доводиться тягнутися, щоб і собі не відстати від правил доброго тону політичного бомонду. Тут іще й дні народження додаються. Депутат обласної ради, наприклад, засипав мешканців Диканьки спеціально віддру-

кованими вітальними листівками з видом кочубейської тріумфальної арки на тлі свинарників радянської доби. Щоразу, як приїду до родичів, так і лежить на холодильнику якась новенька друкована продукція, призначена зворушити серце виборця, зачерствіле в щоденній боротьбі за виживання. Не дає забути, що вибори не за такими вже й горами. Створення іміджу називається.

Мене завжди цікавило: як готують списки тих, на кого варто витратитися? За яким принципом їх відбирають? У нашій родині, наприклад, щорічне вітання отримували лише чоловік. Очевидно, був розрахунок на вплив голови родини на формування громадської думки в сім'ї.

У травні минулого року, як і завжди, надійшло оте “щире й сердечне” вітання

Фото Оксани Целяури

від народного депутата Кукоби, але на той час мій бідолаший Павло вже два місяці покійся на Розсошинському цвинтарі. Засмучена таким безцеремонним нагадуванням про родинну трагедію, я стримала журналістську звичку реагувати на подібні

вітівки на сторінках преси, а скромно вклала листівку в конверт, додала туди коротенького листа і відправила шановному нардепу на адресу Верховної Ради. У листі — досить, як на мене, стриманому — попросила Анатолія Тихоновича доручити своїм

клеркам, перш ніж вітати від його імені громадян, з'ясувати, чи не пішли оті потенційні виборці за вічну межу, звідки немає вороття, щоб зайвий раз не витратитися й водночас не травмувати згорьовану сім'ю. Була впевнена, що без зайвого розголошу вирішу з паном Кукобою, так би мовити, тет-а-тет це питання, яке заторує не лише нашу родину.

Деякі сумніви з'явилися минулої осені, коли вітання з днем народження надійшло на ім'я сусіда, котрий помер улітку. Тоді чергові по під'їзду не наважилися віддати вдові ту листівку — жінка літня, могла б і не витримати такого блюзнірства. А от мені віддали ще й друге після смерті вітання з днем народження — 14 травня цього року. І правильно зробили. Для можливості діалогу з

ЗНАКИ ЧАСУ

Анатолієм Тихоновичем. Бо поки що все обмежилось монологом із мого боку, який став підтвердженням того, що нагорі нас не лише не вважали за людей, а навіть і не чувають. Там — свій план із розсилання листівок та інших засобів для “обробки” мізків електорату, до життя і смерті якого владомощам немає ніякого діла, а тому й померлим бажають “успіху й достатку, оптимізму та впевненості”, здійснення мрій та благодійних справ. Вже другий рік намагаюся й не можу позбутися надходження прикрих листівок із побажаннями “безмежного щастя й міцного здоров'я” та “безхмарного неба” тому, хто вже ніколи його не побачить. Маю підозру, що від цього потерпаю не лише я.

• **Алла АННЕНКОВА**

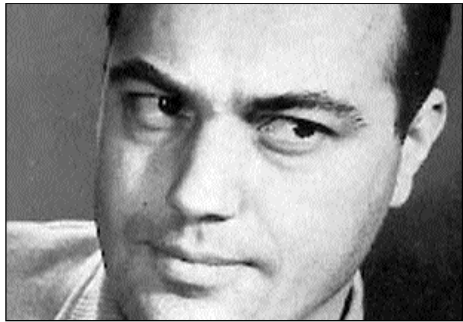
ПАМ'ЯТЬ

ПРОЩАННЯ З МИКОЛОЮ ВІНГРАНОВСЬКИМ

Україна зазнала тяжкої, непоправної втрати: 26 травня на 68-му році життя перестало битися серце видатного письменника, кіноактора і режисера, лауреата Національної премії України імені Тараса Шевченка, премії Фондації Антоновичів (США), літературної премії “Благовіст”, премії імені Володимира Вернадського та Олександра Довженка, заслуженого діяча мистецтв, одного з славної когорти “шістдесятників” Вінграновського Миколи Степановича.

М. С. Вінграновський народився 7 листопада 1936 року в селі Богопіль (нині Первомайськ) Миколаївської області. Навчався на акторському відділі Київського інституту театального мистецтва, а згодом закінчив Всесоюзний інститут кінематографії (під керівництвом О. Довженка).

Про себе, як про поета, М. С. Вінграновський заявив 1958 року, коли його вірші з’явилися на сторінках журналів “Дніпро” та “Жовтень” (нині — “Дзвін”). Але справжній розголос через кілька років принесла добірка поезій у “Літературній газеті” (нині — “Літературна Україна”). Уже перша його збірка “Атомні прелюди” засвідчила, що в літературі стрімко ввірвалася яскрава особистість, духовно розкріпачена, сповнена палкого жадання нової естетики, заснованої на законах справжньої моралі й краси. Тоді ж М. С. Вінграновський, іще студентом, зіграв головну роль у художньому фільмі “Повість полум’яних літ”, автором якого був О. Довженко.

М. С. Вінграновський — автор багатьох видань, зокрема збірок віршів: “Сто поезій”, “Поезії”, “На срібнім березі”, “Київ”, “Губами теплими і оком золотим”, “Цю жінку я люблю”, “З обійнятих тобою днів”, збірок для дітей “Андрійко-говорійко”, “Мак”, “Літній вечір”, “Ластівка біля вікна”, “На добраніч”; прози “Первінка”, “Сіроманець”, “У глибині дощів”. У цих та інших книгах він проявив себе тонким і ніжним ліриком, справжнім майстром слова й психологом людської душі. Великим здобутком М. С. Вінграновського став історичний роман “Северин Наливайко”.

Значний доробок М. С. Вінграновського і в кіно. Як режисер, працюючи на студії ім. О. Довженка, він поставив художні фільми “Дочка Стратіона”, “Ескадра повертає на Захід”, “Берег надії” (де також зіграв роль Вацлава Купки), “Дума про Британку” (зіграв роль Несвятипаски), “Тихі береги”, “Климко”. М. С. Вінграновський — автор документальних фільмів за власними сценаріями: “Голубі сестри людей”, “Слово про Андрія Малишка”, “Щоденник О. П. Довженка” (у співавторстві з Л. Осикою), “Довженко. Щоденник. 1941—1945 роки”, “Чигирин — столиця гетьмана Богдана Хмельницького”, “Батурин — столиця гетьмана Івана Мазепи”, “Галич — столиця князя Данила Галицького”, “Гетьман Сагайдачний”; автор кіносценаріїв “Світ без війни”, “Первінка”, “Сіроманець”. Написав спогади про О. Довженка (“Рік з Довженком”) та низку есеїв про славетні українські міста (“Чотирнадцять столиць України. Короткі нариси з історії України”). Внесок М. С. Вінграновського в історію української культури неоціненний.

Світла пам’ять про Миколу Степановича Вінграновського, видатного письменника, кінематографіста й неповторну, колоритну особистість, людину великого й щирого таланту, назавжди залишиться в серцях багаточисельних шанувальників його таланту, житиме в його творах, позначених рисами непоминущості.

- В. Литвин, Д. Табачник, Ю. Богуцький, І. Дзюба, П. Загребельний, М. Беліков, М. Мащенко, І. Драч, В. Яворівський, М. Жулинський, Д. Павличко, А. Кінах, П. Мовчан

«І ПОНАД НАМИ — МІСЯЦЬ-ОДНОЛЮБ...»

Про Миколу Вінграновського, про його феноменальну літературно-мистецьку спадщину ще писатимуть і писатимуть, до неї повертатимуться доти, доки судилось існувати Україні. Може — й вічно. А поки що — вічна йому пам’ять і земля пухом.

Відболіли його душа й серце, не озветься він до нас ні голосом, ні написаним словом. Але його присутність у стражденній долі всього українського народу — непоминуща, вона не випадкова й не спонтанна, а знакова, як Божий промисел, як харизма, низпослана самим Небом.

Пригадується мені епізод. Я їхав із від’їзду з Ужгорода, в купе лишалося одне вільне місце, на яке у Львові підсів Поет. Для решти двох пасажирів його з’ява нічого не означала — мабуть, були вони надто далекі від літератури й кіномистецтва. Мені стало кривдливо за Миколу Степановича, і я тут же назвав його ім’я і прочитав із пам’яті два його вірші для дітей: “Почапали чапенята...” та “Іде кіт через лід чорнолапа на обід”. Враження виявилось більшим, ніж я чекав, а Вінграновський, трохи підхмелений (львівські друзі щедро провели його в дорогу), сидів, слухав і аж світився від задоволення. На його дитячих творах виростили мої сини, та й не тільки мої. Певно, рідко який український хлопчак чи дівчинка не захоплювалися його книжками “Мак”, “Андрійко-говорійко”, “Літній ранок”, “Літній вечір”, “Ластівка біля вікна”, “На добраніч”, повістями “Первінка” й “Сіроманець”.

А що вже казати про ті тектонічні зрушення, що їх він приніс із собою в українську поезію! Найперші збірки Вінграновського “Атомні прелюди” й “Сто поезій” буквально перевернули уявлення про можливості образного слова. Молодь зачитувалася його дивовижними строфами:

У синьому небі я висіяв ліс,
У синьому небі, любов моя люба,
Я висіяв ліс із дубів та беріз,
У синьому небі з берези і дуба.

У синьому морі я висіяв сні,
У синьому морі на синьому глї
Я висіяв сні із твоєї весни,
У синьому морі з весни із твоєї...

Або:

Качки летять! Марієчко — качки...
Качки летять! У крилах свище небо...
Важкі соми пригублюють гачки,
І жовкне білий світ навколо тебе...

Так до Вінграновського не писав ніхто. І після нього так ніхто не напише, не скаже і не

прочитає. А як він читав! То було не проказування завчених напам’ять власних рядків — то був акт високого мистецтва. Заворожувальний тембр неповторного голосу, строга й досконала дикція, інтонаційні модуляції, “прив’язані” до смислових поворотів поетичного русла, відсторонений від усього світу вираз обличчя, поетова самозаглибленість і водночас душевна відкритість перед усім світом — так міг читати лишень він один.

Микола Степанович залишив нам свою дивовижну прозу, у якій можна легко впізнати перегуки з українським поетичним кіно. І в цьому немає нічого дивного, бо навчався він у самого Олександра Довженка, був його улюбленим студентом, під його осяйною рукою вконав найперші свої кіноролі. Проза Вінграновського така ж образна й метафорична, як і поезія. У ній стільки лірики, стільки почувань, стільки душевних переключень і стільки внутрішньої мелодійності, скільки не вміщує в собі вся решта нашої сучасної прози. Його “Первінка” або “Манюня” — то надивовижу щемке відчуття єдинорідності всього в природі, відчуття максимального наближення людського ества до пракоренів і першовитоків усього живого на землі. Мовно-стильове поєднання у цих творах є чимось більшим, об’ємнішим і вагомим, ніж просто матеріал для сюжетної оповіді; воно самодостатнє й живе мовби окремишньо від змісту, точніше — воно здійснюється над змістовим ґрунтом творів і дає йому другий вимір, вищий і вивернений. Те саме маємо, наприклад, і в романі “Наливайко”, де, здавалось би, строгий історичний конкретний матеріал мав би домінувати над мовою і стилем викладу, контролювати письменника в його емоційних порухах, але — не домінує і не контролює. Бо цей письменник — Микола Вінграновський.

Він уперто творив себе у слові — слові глибоко власному, ні на чий інше не схожому, напрочуд індивідуальному. Аура його творчості виявилася такою мірою окремишньою, що він, здається, й не належав українській літературі: то йому належав цілий окремий материк у її розлогому морі. Як, до речі, і в українському кінематографі. Вінграновський заповнявся витворити документальні фільми про всі столиці української державності часів козаччини. Проте надворі вже стояла інша пора — маятник на шкалі суспільних цінностей різко гойдався в бік жорстокого прагматизму, поклоніння Мамоні й “жовтому дияволу”, тотальної владної українофобії, занепаду народної моралі, бурхливо-брутального розмиття в найширших людських масах інтересу до історії власного народу і країни, назагал до всього, що в цивілізованому світі зветься ви-

сокою духовністю. В умовах задушливої бездуховності, насадженої високопоставленими ворогами української національної ідеї, яскравий і могутній талант Миколи Вінграновського виявився державі непотрібним. Для творчої людини, та ще сповненої серйозних задумів і відчуття власної спромоги, відсутність можливостей для самореалізації завжди означає смерть. Не знайшлося нікого, хто дав би Миколі Степановичу гроші на довершення розпочатої серії фільмів. Його геніальний навчитель Довженко в роки Другої світової написав кіносценарій “Україна в огні”. Довженків геніальний учень Вінграновський на початку ХХІ століття міг би написати сценарій із такою самою назвою, але з тією одмінною його змістової серцевини, що тепер рідний край палять і плондрують не чужоземні зайді, а допущені до влади доморощені манкурти.

Він був частиною України, жив, дихав і творив задля неї. В одному з його віршів є такий рядок: “Для щастя народу Дніпра”. Так називалась моя стаття в київській газеті “Хрещатик” з нагоди 60-літнього ювілею Поета і Митця. Ніби те було позавчора. Він творив для цього народу самозабутно й натхненно. Йому чужі були якісь інші амбіції, окрім суто літературних чи кінематографічних. Підступної слави не пускав і на поріг. В одному з його віршів є такий рядок: “Душа наїлася та бреше”. Його душа ніколи не наїдалася вдосталь, до такої міри, аби сподобитися на якусь олжу. Тим рядком він і застеріг себе від цього. Ніколи не нарікав на долю та обставини. Уже тяжко хворий, не афішував свого фізичного болю, а біль душевний стоїчно зносив у собі. Творчість була першоосновою його життєвої юдолі, через те мантию публічного політика він ніколи навіть і не приміряв на себе. До комуністичної партії його загітували тоді, коли Союз уже починав котитися до свого розпаду й підупалий авторитет “керівної і спрямовуючої” хтось мудрий надумав рятувати залученням до неї видатних постатей. Від “керівної” нині залишився тільки пшик, а постать Миколи Вінграновського не змаліє і через сто років.

В останній своїй поетичній добірці, видрукуваній у журналі “Київ”, Поет писав:

Країна темних брів й важких повільних губ,
Затерпліх губ, які й не процілуєш...
Як солодко ти спиш, як солодко німуєш!
І понад нами — місяць-однолюб.

Віднедавна й назавжди на українському небі виднітиме всім нам отой місяць-однолюб, яким лишився у своєму геніальному слові Микола Вінграновський.

Віктор БАРАНОВ

АНДРІЙ ГУДИМА ПРОТИ ОЛЕКСАНДРА ПУШКІНА

Повчально нині читати О. Пушкіна: “Черкасы, как и все ДИКИЕ народы, отличаются пред нами гостеприимством”, “гнездо разбойничьих племен”, “и воспою тот славный час, Когда... на негодующий Кавказ Подъялся наш орел двуглавый... Все русскому мечу подвластно” (“Кавказский пленник”). А ось про нас: “...Забыл Мазепа с давних пор; Лишь... раз в год анафемой донные Грозя, гремит о нем собор” (“Полтава”). Не почув поет “глас народный”: “від БОГДАНА до ІВАНА не було гетьмана”. Та й де було почути, коли навіть у Номиса крамольне для Московщини прислів’я не зафіксоване. А С. Єфремов 1912 року зауважив: “Слава Мазепі щезла тільки завдяки тій неправдливій і неправильній характеристиці, яку зробив Пушкін”.

Щоб пережити за генія, треба до генія дорівнятися. “Віршований роман “Сповідь Мазепи” — відчайдушний крок Андрія Гудими до повернення Україні світлого імені славного її сина”, — пасаж з анотації до книжки, що вийшла у видавництві “Логос”, сприймається як позначення завдань подолання інформаційної блокади на шляху до читача. “Залізна завеса” опустилася перед мазепинською трилогією Богдана Лепкого, дрібнотиражність і руйнація книготоргівлі поставила перед “Ордою” Романа Іванчука, заборона на прокат у РФ (а в Україні — відсутність системи такого) не дає зійти з полиць фільмотеки “Мазепи” Юрія Іллєнка. Ось уже півроку як вийшов у світ Гудимин роман, а наш відлук, здається, перший.

Два десятиліття гетьманував Іван Степанович, і, попри обставини “що ми збудуємо, цар усе руйнує”, “все, що можна, Москва позабирала. Прибрала наше імення — Русь”, — підняв її з

РУЇНИ (визначення історичного періоду, отого самого “від Богдана до Івана”), під машкарою покори будуючи державу (“була вже хата і коло хати. Чужі посли несли свої дари”) з високим, по-теперішньому кажучи, життєвим рівнем, — звідси черпала потугу імперська Москва (“взаїм великої України Росію розбудовує”).

Гудима спростовує романтичне (і примітивне) пояснення Пушкіним причини “измены” Мазепи особистою кривдою: “Отомстить я клятву дал”. Державницькі заміри пана Івана зріли змолоду: “З Виговського про ойчизну розмовляв... спершу заївався, з тим пішов під руку Дорошенка”. Значна частина “Сповіді...” — перші чотири розділи суціль від першої особи — емоційний виклад історії України (знову таки “від Богдана до Івана”) з аналітичною ретроспективою в княжі часи й прогнозом до Гонта й Залізняка, з якої герої висновують: “Самі себе звоювали... Нехай вічна буде

слава, Же през шаблю маєм право” (Достоту з Мазепиної думи, про що й Пушкін: “Предание приписывает Мазепе несколько песен... Она (дума — В. І.) замечательна не в одном историческом отношении”).

Наш автор рішуче пориває з москвоцентричною традицією, на яку понині слабує значна частина українського суспільства. Риси московського кумира — загрозливості (“...Хотілося могутньої держави. Багатства. Слави. Попросту — війни”), деспотичності “нового Чингізхана”, жорстокості (“...Звірі! — це з вуст його найвища похвала”, його вдача “невговкана. Із хитрістю монгольською влодачу Та клекотом голодного орла”). Такі ж “птенцы гнезда Петрова”, за Пушкіним, як-то Меншиков, що кров’ю заливають Україну після того, як “цар-палій у Каїна в прислузі Пустелю Карлу робить силоміць”. І “цар Петро став символом Росії”, що “жадібна й крута. Її не спинять Балтика й Карпати. Її не жаліть чужого живота”.

До честі п. Гудими, він не відмовляє “нелюду-царю”, “Антихристу в подобі божества” в позитиві, як це зробив Пушкін щодо Мазепи: той “любив Росію. Зневажену, а все-таки любив”, “король і цар! Блаженний їх порив — Немовби смерть самі собі шукають”.

Але не Мазепа з сзуйтом “торгують царской головой. Торгуют клятвами вассалов” (Пушкін), а цар “на всі боки веде свої торги. Вони в Україні — меч у межипліччя... Йому ніщо віддати Правобіччя. А решту на престоловики порвать” (Гудима). Російський поет передумову перемоги “героя

ТОЧКА ЗОРУ

Полтави” вбачає в “геніи Петра”, в тім, що в Україні зайнялася “кровавая заря войны народной”, і зрештою, що Мазепа “ошибся в этом Карле”, український — в порізненості українців (“ми, як народ нездатний ні на що, Самі себе гриземо”), в продажності еліти (“цілі покоління Протекції міняли, прапори”). Та й козакам “Україна була у підсвідомості лише”. Гетьман слушно (про себе, бо “повсюди вуха гострі. І язик облизують Москву”) докоряє: “О люди, люди! У якім обіті Заприсягнув ходити у ярмі?.. Своєї влади споридити не хочеш. То інша поневоліє — чужа”. Щойно перед обранням пана Івана гетьманом перекуплена у Костянтинополя Церква: “Ти церкву будеш, А дух московський підшивав поїв”. І зрештою — “до свободи не ведуть силком”.

Антагоністичні порівнювані твори й щодо трактування любовної колізії: Мотря Кочубейвна — справжня, а не вигадана Марія — не спокучене дівча, а зачарована величчю особистості жінка, що може постояти й за себе, й за любов свою, і за Україну...

Пушкінова “Полтава”, критикована сучасниками, не витримала випробування часом. Гудимина “Сповідь Мазепи” не поцінована ще й сучасниками. Обидва твори “заполітизовані”. Але новий — відчайдушний крок до відновлення історичної справедливості. Правда і кривда. Що перемаже?

Володимир ІВАНЦІВ,
м. Біла Церква

НАША СЛАВА

ЖАЛКУВАННЯ

Чи заблукаю я у вербах,
Чи загублюся у степах.
Чи розчинюся у хвилях неба —
Не в тому жаж, не в тому жаж.

А жаж у тім, що в мить утоми
Я, розгатовившись об межу,
Загину зовсім невідомим
І невідоме не скажу.

А жаль, а жаль, що на планеті
За весь відпущений нам вік
Ми суть говоримо лиш мертві
І не говоримо живі.

ГЛУШИНА

Живу не в світі, а в глуші,
Де миле все мені до сліз,
Де буйність розуму й душі, —
Такий же злочин, як і скрізь.

Я тут не в пеклі, я — в раю,
У найдивнішому з раїв,
Де і дихнути — не дають,
І, як і скрізь, — лише свої.

Тут є і люди, є й народ.
Усе — як скрізь. Як там і там.
Тут безліч, як і скрізь, красот.
І та ж отрута — глухота.

НЕВИДИМКИ

Я убитий. З дитинства
я вбитий.
Не Сибір мене вбив, не тюрма,
А якісь наднезримі бандити,
У яких навіть прізвищ нема.

Вартували невидимі сили
Кожен вірш мій і кожен мій крок,
І невидимі руки душили
Кожен крик мій і
кожен мій зойк.

...Я дійшов до початку закону.
Та життя уже зникло ж, як мить.
І за нього ніколи й нікому
Я не зможу, хоч вий,
відомстити.

ЄДНІСТЬ

У мене є великий гріх:
Я світ весь — розділив на всіх.
Я учинив страшенний злочин:
З усіх країв хвалив лиш отчий.

І серед безлічі всіх мов
Лише одній віддав любов.
А всі слова і вічні, й тлінні
Я довіряв лиш Україні.

Утрачу світ — і тільки сум
На мить підніме бурю дум.
А відніміть щось те, єдине, —
І вмиє усе в мені загине.

* * *

Ген там, де ми ще не були ще,
Тріпочуть зорі. Трохи нижче
Повисло неба дране днище.
Висить собі, а там, ще нижче,
Стирчить гора. А під горою
Стоїть верба. А під вербою
Ростуть кущі. А під кущами
Росте трава. Росте без тям.
Я на траві лежу і очі
Встромив у синє блюдце ночі.
Лежу собі, а наді мною
Трава хитає головою,
А вище темними роями
Ростуть кущі. А над кущами
Стоїть верба. А над вербою
Стирчить гора. А над горою
Повисло небо. А на ньому
У чистім блисківі сталюму
Тріпочуть зорі. А ще вище...
Ну, вище ми ще не були ще.
Там далі мрії недосяжні.

...Недосяжні?..

КЛАСИЧНЕ РОЗДОРІЖЖА

Підеш прямо —
Знайдеш славу.

«МИСЛИТЕЛЮ НЕМА ВІТЧИЗНИ»

Анатолій БАХУТА (1939—1990) народився у Києві, у родині працівників річкового флоту. Його дитячі роки пройшли в селі Калуга на Миколаївщині та в Новій Каховці, куди згодом (1952) переїхали батьки. Закінчивши десятирічку, Анатолій працював на будівництві Дніпродзержинської ГЕС та спорудженні Новокриворізького збагачувального комбінату, а після служби в армії — робітником на Новокаховському електромашинобудівному заводі. З 1970 року — кореспондент міської газети “Нова Каховка”, згодом — відповідальний секретар Каховської районної газети “Зоря комунізму”.

Все життя Анатолій Бахута писав вірші, і вірші талановиті. Але немає пророка у своїй вітчизні... Ще в 1970 році поет укладає і відправляє до видавництва “Радянський письменник” рукописи трьох своїх книжок, кожна з яких по-своєму унікальна. Та вони не були схвалені до друку.

Визнання прийшло до Анатолія Бахути вже після смерті. У 1991 році його було посмертно нагороджено Міжнародною літературною премією імені Олексія Кручоних. Ім'я Анатолія Бахути присвоєно загальноосвітній школі № 2, де навчався майбутній поет, а в будинку, де він жив, відкрито літературний музей. До 65-річчя з дня народження А. Бахути на кошти територіальної громади міста Нова Каховка видана книжка вибраних творів самобутнього українського поета другої половини ХХ століття — “Дань”.

Але втрапиш голову.

Підеш направо —
Знайдеш гроші.
Але втрапиш друзів.

Підеш наліво —
Знайдеш любов.
Але втрапиш свободу.

Підеш назад —
Знайдеш спокій.
Але втрапиш світ.

Сядеш тут —
Знайдеш співчуття.
Але втрапиш усе.

ЧАЙКА
Сиджу на скелі, мов примара,
Клянусь тебе, людей і світ,
І раптом чайка із-під хмари
Кивнула крильцями:
— Привіт!

Йй що! А тут поразки, втрати,
Якісь не ті й літа, і дні.
Кому, кому це розказати?
І чайка проситься:
— Мені!

Питаю: “Чайко! Ти, як звіра,
Мою сьогоднішню нудьгу
Втопить у хвилях чи зуміла б?”
І чую відповідь:
— Угу!

“То на, візьми всі думи-болі,

Що змучили мене украй,
Зарий навіки десь у морі!”
І лине радісне:
— Давай!

...Іду вздовж берега
й п'ю простір.
Душі так легко — добрий знак.
А чайка тепло, щиро, просто
Пита-допитує:
— Ну як?

ДО СЛАВУТИЧА
Дніпро! Земний потік небес!
Блакитні очі України.
Недаром славлено тебе
Незлыми предками моїми.

І лицарі, і сівачі
Твоєю синьою водою
Хрестили душі і мечі
І окропляли вільну волю.

О стрічко слави голуба
За древні і сучасні битви!
Дніпро-Славутич! Та хіба
Тебе я зміг би не любити?

Дорого радостей і бід!
І нелегка ти, і нерівна.
Тобою йшла Вкраїна в світ,
І світ ходив на Україну.

Козацька вольнице свята!
Ти й нині пахнеш їхнім духом.
Той дух і досі ще вита
І над ракетою, й над плугом.

Він і в мені, той рідний дух,
Одвічний, праведний і ніжний.
Та я без нього пропаду,
Як без повітря і без їжі!

Я змалку дихав ним і жив,
Ходив у мрію і у люди.
Неукраїнцям і чужим
Цього ніколи не збагнути.

О, як же розумію я
Усіх, що моляться на тебе,
Стихіє гордая моя,
В гранітнім обладунку гребель!

Дніпро! Земний потік небес!
Блакитні очі України
Недаром славлено тебе
Незлыми предками моїми.

ЗАПІЗНЕННЯ
Полюбивши тривоги і гамір,
Подружившись з
півсвітом людей,
Не забудь поклонитися мамі.
Не забудь.
Вона жде тебе.
Жде.

Серед справ, незворушних,
мов бевзі,
Серед слів, не завжди
не пустих,
Ти не думай, що часу
ще — безліч:
Я своїй поклонитись не встиг.

Як і ти, я кручусь іще й досі,
А от їй не вклонюсь уже, ні.
Їй тепер і не боляче зовсім.
Дуже боляче зараз мені.

ГНІВ
Між мечами погорд
І медового співу
Не чужого — свого —
Ти жахаєшся гніву...

Розгнівись, розгнівись!
І уродздріб, і оптом.
На замурзану вись,
На прекрасне болото.

Розгнівись! Ти ж не в сні,
А життя — не забави!
...Неспроможні на гнів
Залишались рабами.

ПЕРЕД КАРТОЮ СВІТУ
Пробачте, людства і держави:
Я вас боюся, як не кинь.
Боюсь розправи не за справи.
Боюсь розправи за думки.

У лісі, в морі й серед поля,
В пустелі і серед людей,
Я знаю: жити — скрізь
дозволять,
А мислить — не дадуть ніде.

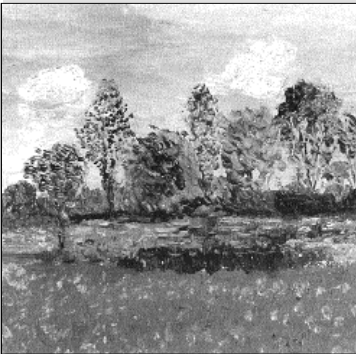
Іди й дивись, але — не писни.
Не то — як мінімум — тюрма.
Мислителю нема вітчизни.
Тому й життя ніде нема.

НОВЕ ВИДАННЯ

«НЕ БІЙСЯ
МОЄЇ ЛЮБОВІ»

Ганна Забіяка-Богунська. Сповідь на перехресті тисячоліть. Твори. — К.: Стилос, 2003.

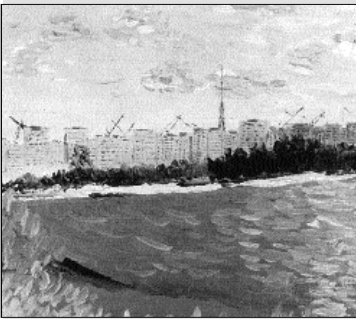
Вірші Ганни Забіяки-Богунської (Наталії Савченко) несподівані. Вони — як подих. Прагнення чистоти і світла, недосяжного журавля в небі. А ще — голос пам'яті. Авторка пише вірші під літературним псевдонімом Ганни Забіяки-Богунської. Її бабуся, Ганна Забіяка, козацького роду з Полтавщини, з села Вереміївка біля дніпровських плавнів. Посеред Дніпра навпроти села — оповитий легендами острів Богун. Ця земля зростила холодноярських отаманів Івана Савченка (Нагірного), Пилипа Келеберду та бунтівного командарма Івана Шарого (Богунського). Все — в

Повінь. Десна.

минулому. Благословенний той край — під рукотворним Кременчуцьким морем. Чи навіки?..

У післяслові до збірки народний депутат України Павло Мов-

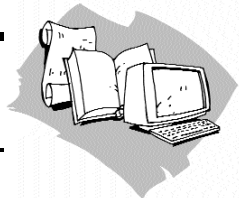

Оболонь будується.

чан говорить про суголосність поезії і пилку на квітах, про здивування як першооснову відкриття: “В душі, навіть “з’амортизований”, завжди є місце для подиву. Завжди душа, якщо вона не вищерблена і не вишкрябана з ества, резонує на справді зворушливе, красиве, достоєнне, на щире, сповідальне...”

У книзі також представлена збірка малюнків — нехитрих, щирих, сповідальних. Їх поетична тональність не підлягає сумніву. “Дорога, що дарована початком”, продовжується...

● **Галина ГАРМАШ**

ПОГЛЯД

“Шануй свого батька та матір свою, щоб довгі були твої дні на землі...”
(Біблія, кн. Вихід, 20:19)

Нині в Україні найбільше поширеними є, по суті, три мови. Крім української і російської, маємо ще й такий феномен як суржик. Російська мова, яка була панівною на території царської Росії, а потім Радянського Союзу, не могла не бути пануючою і в Україні. Цілком логічно, що політика царизму і радянської імперії була спрямована на впровадження єдиної (російської) і, відповідно, на ліквідацію мов інших народів. Зазначимо ще раз, що робилося це, можливо, не лише через нелюбов до інших мов, а заради усунення роз’єднуючого Імперію (мовного) чинника. Це ж саме стосовно українців робили й поляки. Так само, як шведи щодо норвежців чи фіннів. Безумовно, що з боку цих народів і з боку українців зокрема, це викликало різні форми спротиву.

Значна частина українців також своєрідно, скоріше за все не до кінця усвідомлено, чинила опір мовній навалі, хоча, звичайно, не змогла повною мірою захистити її від засмічення іншомовними словами. Як наслідок, з’явився суржик, який, по суті, й став третьою мовою в Україні. Зрозуміло, що мовний суржик не можна вважати позитивним явищем. За великим рахунком, ця поступка мовному натиску честюлюбних і напористих сусідів підірвала духовну єдність нашого народу. Ця поразка не могла не мати тяжких наслідків для майбутнього України. Адже ж природа людини є такою, що, поступившись одного разу, вона звикає щодалі більше поступатися і втрачати позицію за позицією на всіх ділянках життя. Саме внаслідок нерозважливості поступливості українці дожилися до крайніх злиднів.

Багато хто з наших відомих співвітчизників не дозволяє собі навіть про людське око через мову озвучити свою приналежність до свого родоvodu. Автор цих рядків, як і безліч українців, уболіває за відомого футболіста Андрія Шевченка. Потрапивши до італійського Мілана, Андрій швидко опанував мову італійців, прадіди яких умирали за неї, і спілкується нею. Українською, можливо, буде спілкуватися після того, як слава від нього втече. Але все ж таки хотілось би дізнатися, чому Андрій так відверто цурається мови своєї України, мови Тараса Шевченка, тієї мови, за яку, напевно, вмирали його прадіди?

Важко повірити, що він не здогадується, що є українцем, а тому міг би, хоч би ненароком, зронити українське слово. Не виключено, що це могло б бути подібним до вирішального голу на користь України. А поки що м’ячі залітають переважно в наші ворота.

Прикро, що це відбувається за сприяння тих, кого на вершину слави піднесло українське слово. Вимивання українських пісень із репертуару наших співаків відбулося саме тоді, коли в одній із популярних естрадних пісень початку 90-х

ПІД СИНІВСЬКИМ АРЕШТОМ

У нашій державі склалася досить складна мовна ситуація, яка аж ніяк не сприяє згуртуванню народу. Окремі політичні сили час від часу використовують цей стан і далеко не на користь української мови та, звичайно ж, усієї країни. У цьому плані особливу активність проявляють партії “лівої” орієнтації, які виступають за введення в Україні російської мови як офіційної. Зовнішні сили також будують свою політику з урахуванням мовної ситуації в нашій державі. Нещодавно парламентарі Російської Федерації болісно прореагували на рішення Національної ради України з питань телебачення та радіомовлення, згідно з яким мовлення на загальнонаці-

ональних каналах та радіопрограмах має здійснюватися виключно українською мовою. Зрозуміло, що російська політична еліта не випадково дбає про утвердження російських мовних позицій. Цим, зважаючи на свій потужний економічний потенціал Росії, вона забезпечує нарощення свого впливу на всі ділянки українського життя. Звичайно ж, що робиться це не заради добробуту пересічних росіян. Не зрозуміло, чому в цьому зацікавлені українські (дивно звучить) “ліві”? Адже ж усім відомо, що наступ російської мови не супроводжується наповненням української дійсності ні російською культурою, ні духовністю.

фото Оксани Цезури

років звучали слова: “Україно, не стань сиротою при дітях!” Та де там, не почули українці, і хохли не почули цього зойку розтерзаного “реформами” рідного краю. Поспішили навстіж відкрити український простір не лише для потоку чужих товарів сумнівної якості, а й для звучної, переважно російськомовної, музики, часто переповненої звичайнісінькою вульгарщиною.

Старші люди пам’ятають ще ті часи, коли у вечірнє небо наших сіл злітали довговічні милозвучні пісні у виконанні сільських парубків та дівчат. Тоді практично всі селяни від старого до малого вміли співати і не могли не співати. Ті пісні не були, як тепер, пустопорожніми, а часто й аморальними за змістом одноденними метеликами. Зрозуміло, що в ті часи пісня не могла бути, як нині, предметом торгу тому, що народжувалася в гущі народу, була його власністю й духовним щитом. Втрачаючи слово і пісню, народ утрачав повноту своєї природи, а тому ставав щодалі все більше відкритим для хитро обцяцькованих словоблудством примарних ідей. Якраз

необачна поступливість українців була вміло використана талановитими блудословами для замулення наших історичних здобутків. В останні десятиліття вони, запропонувавши нашій молоді інші цінності, майже відлучили її від духовних скарбів народу. Ці ідеологи за наші ж гроші зуміли створити духовну прірву між дітьми та батьками. У результаті народ в останніх поколіннях із творця й носія чарівної живоносної пісні перетворився на спустошеного споживача примітивних шлягерів. І ось на споконвічно співучих просторах України хвацько гарцює і клекотить розбещена попса. Найкращі концертні зали, цілі стадіони заповнили шаленіючі від небачених гонорарів ватаги виконавців примітивних шлягерів. Майже кожен із нас при звичаївся до того, що на ринках, у магазинах, у мікроавтобусах, на дискотеках панує неукраїнська музика. Про українську музичну культуру можна говорити, як про якусь казкову веселку, яка стає все менше виразною і швидко розчиняється в окупованому шлягерством українському

просторі. Замість споконвічних пісень у напівпорожніх, покритих сірою глухоманню селлах можна почути хіба що собачий гавкіт.

Багато хто з нас сподівався, що після проголошення незалежності в Україні розпочнеться національне відродження. І справді, ще перед здобуттям і в перші роки незалежності Україна наповнювалася українським змістом. Помітну роль у цьому процесі відігравало телебачення, яке повертало українців до рідного слова, до звичаїв та пісенної культури. Однак після того, як телевізійні канали були скуплені грошовитими “інтернаціоналістами”, наша національна ідея швидко стерлася з телеекранів. Натомість вони зарясніли “Гусаками”, “Аншлагом”, “Прихованою камерою”, “Академією сміху”, “Каламбуром”, Пилипом Кіркоровим, Аллою Пугачовою, Йосипом Кобзоном, Веркою Сердючкою, які з усієї сили разом з огидною рекламою, потворними мультфільмами замулюють, заспівають і затоптують паростки відродження України. Те, що українці побачили на телеекра-

нах в останню передноворічну ніч нагадувало антиукраїнський шабаш.

А хіба не те ж саме відбувається з нашим футболом? Пригадаймо роки, коли Київське “Динамо” було національною командою. Вона була гордістю України. Нині, коли нею керують брати-“інтернаціоналісти”, колись славне “Динамо” стало майже недоступним для українців.

Усе це не безвинні витівки яких-небудь несвідомих грошолобів. За цим усім стоять далекосяжні злочинні наміри. І здійснені вони повною мірою можуть бути за умови, якщо остаточно привичити нас зневажливо ставитися до материнської мови, до національних здобутків, до історичного досвіду народу. Після цього Україна може розраховувати хіба що на статус колонії.

Тож услід за втратою мовних позицій українці зазнали неймовірних втрат у сфері пісенної культури, у книговидавництві, у кіновиробництві, в інформаційній сфері, в літературі та на інших ділянках суспільного життя. Звичка поступатися призвела до того, що після розвалу Радянського Союзу ми втратили всі грошові заощадження, робочі місця, соціальний захист і багато чого іншого. Ця звичка загнала в могилу достроково близько 5 мільйонів людей. Близько 7 мільйонів поневіряються по світах у пошуках заробітку. Будуючи чужі держави, наші заробітчани не будують своєї. Ось чому недбалого ставлення до того, що в інших народів є вищою цінністю. На жаль, багато наших співгромадян і донині вважають мову суто механічним (другорядним) життєвим знаряддям, що, як уже зазначалося, неприпустимо для фіннів, євреїв, італійців...

Можна поставити за приклад також французів, поляків, росіян, які чутливо реагують на негативні зовнішні впливи, на їхні національні цінності. Відомо, що парламенти цих країн сторожко стоять на захисті чистоти своїх мов. Зрозуміло, що робиться це не з доброго дива, а для того, щоб запобігти розмиванню національних пріоритетів. Цілком очевидно, що для цих народів було б дивною дізнатися про поширення в Україні вислів: “Какая разница, на каком языке разговаривать, лишь бы был человек хороший”...

Тож усе говорить про те, що таке дивовижне явище, як зречення своєї мови є, напевно, суто українським винаходом, і ґрунтується він на якійсь спотвореній уяві про особливий статус російського народу, його величчя, величчя його мови. Цим одночасно підкреслюється меншовартість свого народу, своєї держави, своєї сутності, своєї мови. Вона, по суті, визнається такою, що придатна хіба що для внутрішнього (хатнього) користування.

Образно кажучи, багато хто з наших земляків тримає українське слово під домашнім арештом. Шкода, що до таких належать і посадовці найвищих рангів...

● **Анатолій МАРУЩАК**, голова Васильківського осередку ВУТ “Просвіта” імені Тараса Шевченка

НАБОЛІЛО!

Надія на молодого лідера нації, на зразок Саакашвілі в Грузії, має право на існування, але чи знайдеться він в Україні? Чекати далі несила, бо з кожним днем втрачаються скромні завоювання, досягнуті в роки горбачовської відлиги. Захоплення вивченням української мови минуло, українське книгодрукування занепадає, а ті книжки, що друкуються, настільки дорогі, що нам не під силу їх придбати... Українського кіно фактично немає, а те, що є, — не витримує критики й не може порівнятися з чужинецькою продукцією. Молодь, майбутнє і надія нації дедалі більше зростається. Якщо в Донецьку закрили українську школу № 36, то в нас ще раніше був закритий зразковий український дитсадок № 6, базовий дитсадок української СШ № 2. “Батьки міста” також споневажали

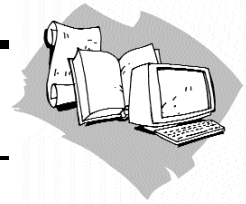
ТЯЖКО БУТИ... СОБОЮ?

протести громадськості. Влада відходить від ідеї побудови української держави, за її сприяння будується держава грошей, у якій утверджуються суто споживачькі інтереси й настрої. Найстрашніше те, що ми з кожним днем усе більше й більше втрачаємо інформаційний простір. Генерал Гелен говорив: “Однією краплею отрути можна отруїти тисячі людей, одним словом — свідомість мільйонів”. Яскравий приклад того — передвиборні перегони. Додайте сюди ще нав’язану звичку, особливо старшому поколінню, сліпо вірити ЗМІ. Вона вміє лише з ними. Іншомовні ЗМІ пропагують не лише низькопробну продукцію, вони знищують рештки нашої національної моралі, культури. Подвигом вия-

вилися спроби Нацради з телебачення і радіо зупинити чужинецьку лавину аморальності й антиукраїнства. І що ж? Пророчі слова Л. Кравчука знову справдилися: “Хотіли, як краще — вийшло, як завжди”. І здав гарні наміри Нацради Гарант Конституції. Навіть Путін у Ялті заявив, що це — не питання політики, що Україна повинна сама вирішувати питання свого внутрішнього життя, але славнозвісна українська заподадливість зробила свою чорну справу. Як тут не згадати прислів’я: “Прогавиш — втрапиш назавжди!”

Особито я вважаю, що причиною всіх бід є нехтування прийнятими законами, перш за все в питанні мови (Є мова — є нація, є нація — є держава). Коли ж нарешті бу-

де прийнята нова редакція “Закону про мови”, де буде передбачена відповідальність за його порушення? Чому я кожного дня, на кожному кроці повинен відстоювати своє право бути українцем в Україні? Чому державні службовці всіх рівнів нехтують у роботі державною мовою? Тому що немає покарання за це? Не лише. Риба гние з голови. Були б парламент, Президент, міністри зразками для наслідування — все стало б на свої місця. А так на мої зауваження про порушення в застосуванні державної мови відповідають: “А ви послухайте і подивіться, що в Києві роблять”. Простий приклад: прийшов на посаду міністра внутрішніх справ українськомовний п. Білокінь — і відразу заворушилася міліція на місцях. Згадали, що колись (1992—1997 рр.) їм відводився час на перехід у роботі на державну мову, але з приходом на посаду п. Смирнова все повер-

ЖАРГОН, СУРЖИК — ЧУЖЕ СМІТТЯ

СЛІДАМИ НАШИХ
ВИСТУПІВ

фото Оксани Цецури

Хочу висловити свою думку щодо словника жаргонної лексики Лесі Ставицької. Так, “сленг” потрібно вивчати, як досліджують, наприклад, бур’яни, щоб уміти захищати від них наші лани. Але чи варто заради дуже вузької “науки” засівати бу-

дяками всі хліборобні ниви України? Пані Леся уже кілька років поширює всіма їй доступними способами свій саморобний жаргон. Причи-на, для чого потрібно втопати в жаргонний бруд і збідни-ти українську мову, навіть не приховується. Жаргон (як і

лихослів’я тощо) “руйнує... заяложені стереотипи каліновості, сопілковості...” (Леся Ставицька, “День”, № 48, 17.03.99 р.).

Якось, кілька років тому, я побачив, що онук мого знайомого слухає Першу програму Національного радіо і щось завзято занотовує. Виявилось, що в радіопередачі для школярів проводилися... “курси сленгу”. Мабуть, їх створювали на противагу відомому радіожурналу “Слово”. І звичайно ж, вести ці “курси” довірено тому, хто так не любить “сопілковості” української мови. Доктор Ставицька з напускною гордістю повідомляла, що жаргон серед молоді “українізується”, а потім натхненно проповідувала ці мовні покручі в ефір. Ось що так привабило дитину! Особливе захоплення у пані Лесю викликало те, що одним-єдиним словом, схожим на вигук відомої Елочки Людоїдки, молодь замінює ціле речення. Тож допоки будемо чекати “українізованого жаргону чи сленгу” замість вивчення державної мови, в головах наших дітей та онуків нічого українського не залишиться і їх перетворять на першівне плем’я з двома чи трьома сотнями слів та звути в жаргонний бруд і збідни-ти українську мову, навіть не приховується. Жаргон (як і

гу? Три роки тому журнал “Урок української” (№ 4) опублікував статтю Світлани Пиркало з красномовним заголовком “Сленг: ненормативно, але нормально”. Невже й це урок української?

Якщо французи, поляки та інші народи борються за чистоту рідної мови, то наші “фахівці” нав’язують українцям чуже сміття. Поширюючи в Україні замість “заяло-женої каліновості, сопілковості” лихослів’я, жаргон та імперськомовну мішанину, автори й видавці (розуміють вони це чи ні) ведуть проти нашого народу ВЕЛИКУ СУРЖИКОВУ ВІЙНУ, розпочату ще понад три сотні років тому. Раніше царська Московія заохочувала потішні “хахлацкіє” театри, більшовики “тарاپунькізували” Україну, в наш час на передові позиції в цій війні вийшли “кролікі”, “сердючкі” та їм подібні.

Що таке злодійсько-блатний жаргон? Як довели фіннолози, — це заміна, як правило, слів російської мови словами із сучасних діалектів фінно-угорських етносів: ерзі, мокши, хантимансі, комі, іжори, воті, мешчері, удмуртві, карелів, вепсів тощо (наприклад, див. роботи угро-фіннолога Ростислава Мартинюка). Для послов’яненних москвінів — це підсвідоме прагнення по-

вернутися до своїх коренів — до мови своїх прапредків. Адже для них своє рідне звучить природніше, ніж накинута із Києва в часи їхньої колонізації та християнізації штучна мова на базі слов’янських діалектів. Це ще й намагання збагатити граматично недосконалу російську мову. Якщо мо-лода москвинська мова вби-рає в себе іншомовні слова, творить лихослів’я і жаргон через свою бідність і невпорядкованість, то наша тисячолітня, а тому висококуль-турна й багата материнська мова нівечиться манкурта-ми, які погано знають рідну українську мову, а тому захоплюються цим зайвим для українців словоблуддям.

Ідеологія життєтворення в українців — це культ батька, матері й свого роду. Діти шанобливо зверталися до всіх старших родичів на “Ви”, цілували їм руки. Знання живої (народної) української мови із покоління в покоління передавалося дітям і завжди глибоко поважалося. Зрозуміло, що в таких умовах жаргону виникнути не могло, тому що більшість простих українців володіли величезним словниковим запасом слів та зворотів, у т. ч. й гумористичних, якими не раз влучно висміювали і знеславляли любителів жар-

гону та нецензурної лайки.

Я народився в маленькому селі на Вінниччині. Коли ж, бувало, в дитинстві загравався, то найбільш осудливий вираз, який чув від старших, був: “А щоб тобі добро було!” А мій дідуньо розказував, що до війни, якщо в селі заводився пияк і лихослов, то це була ганьба для всього села. Мої земляки намагалися не згадувати, особливо при дітях, нечистого та ін., не називали тяжких хвороб, аби не наклепати біди, не вживали чужих слів. І це не забобони. Вони знали, що кожне слово має свій енергетичний образ, тому боялися матеріалізувати злі або невідомі їм чужі сили.

Ми досі не маємо жодного словника живої (народної) мови, а знаходяться вчені, фонди і видавці, які вкладають гроші та енергію у видання посібників справжньої мовної диверсії проти “найширшої читачької аудиторії”. У цей ряд, після поширюваного Московією в Україні словника “Русский мат. Толковый словарь” і двотомника Олега Хоменка “Язык блатных. Язык мафиози”, можна поставити й “Короткий словник жаргонної лексики української мови” Лесі Ставицької. Учїться, дітки!

● **Володимир ВІТЕНКО**, м. Ужгород

ПІЗНЄ «ПОТЕПЛІННЯ» НАЦРАДИ

ЧИТАЧ ПРОДОВЖУЄ
РОЗМОВУ

Рішення Національної ради з питань радіомовлення й телебачення про обов’язковість загальнонаціонального мовлення державною мовою виявилось цілковитою несподіванкою. Важко повірити в те, що саме тепер на її членів зійшло просвітлення щодо правильного тлумачення мовного законодавства і Конституції України, адже подібне рішення треба було робити давно, і то без гучних заяв. Такого рішення постійно домагалася “Просвіта”. Періодично друкувалися статті-коментарі, листи у “Слові Просвіти”. Так чи інакше, несподіваний порив конституційного патріотизму Нацради викликає багато запитань. Добровільно вони такого вчинити не могли, адже це — визнання власної вини в недбалстві, за що має бути кара. Рішення таке запізнє, так що слова Бориса Холлода про підтримку мови й культури українців уже не гріють. Можливі будь-які мотиви рішення Нацради — тільки не щира турбота про мову сердешних українців в Україні. Слова про захист української мови й культури з вуст го-

лови Нацради, та ще й перед великими виборами Президента, сприйняли й відреагували на них відповідно лише комуністи та інші захисники російської мови. Відтепер мовне питання стало черговим піар-засобом на майбутніх виборах. Насправді мотиви Нацради далекі від сфери мовно-національних стосунків. Зниження присутності державної мови в інформаційному просторі створює серйозні проблеми національної безпеки й негативно позначається на діяльності українського бізнесу (ускладнює конкуренцію, захист власного ринку й рідного виробника, рекламу). Національний чинник і українська мова все більше (хоча формально) застосовуються в оформленні вітчизняної продукції, український капітал прагне самоідентифікації в конкуренції з російським і світовим російськомовним капіталом заради звичайної економічної вигоди. Засилля чужої мови рівнозначне домінуванню чужого капіталу. Українська мова як державна аж тепер стає конкретним економічним чинником, який визначає

конкурентоздатність України на світових ринках, а цим безпосередньо визначається і рівень добробуту громадян. Тому громадяни-комуністи і громадяни-російськомовні заради перспективи економічної самостійності держави та особистого добробуту повинні б, як захисники прав знедолених, щиро вітати рішення Нацради й підтримувати авторитет державної мови як елемент державної будівлі. Я проти нещирих обіцянок чиновників оберігати мою рідну мову, що лиш викликає заздрісні протести тих, кому рідною є інша мова. Водночас стає дуже прикро, що в суспільстві відсутнє розуміння самого поняття державна мова, і вина в цьому — держави. Перед тим, як робити заяви про обов’язковість державної мови, варто було б не один рік щоденно через ЗМІ дохідливо пояснювати пересічному громадянину, що для нього є державна мова, які мовні обов’язки громадянина і як впливає ставлення до мови держави на життя людини. На жаль, ми не можемо пригадати ні пропаганди

законного порядку застосування мов, ні яскравих взірців пошанування державної мови великими й малими чинами державної служби. Зате український політикум і більшість ЗМІ фактично дезорієнтують громадян. Тому й не бачать деякі громадяни жодної різниці між українською державною та українською рідною мовою українців. Аналізуючи ставлення до державної мови, можна зробити дуже сумний висновок: у нас є чимало сумних уболівальників за рідний край, але явно замало конституційних патріотів — звичайних громадян. То й українські розмови про громадянське суспільство — від лукавого. Але ж ми не гірші від поляків чи інших європейських народів. Просто, на відміну від інших, навіть росіян, державні структури не пропагують взірця поведінки громадянина в ставленні до державної мови. Решта все — похідне.

Зможемо виважено й потужно підтримати рішення Нацради, з нами будуть рахуватися як з державотворчою силою, здатною домогтися свого на виборах президента

теж. Дозволимо втягнути питання державної мови в болото суперечок про мовно-міжнаціональні стосунки — станемо жертвою політехнології, спрямованої на зменшення електорату опозиції. Не відреагуємо належно — не розуміють, навіть якщо домагаємось української мови, а самі в слушний момент мовчимо і констатуємо початок і кінець телеукраїнізації. Обережна дипломатія навіть заради успіху на президентських виборах нам просто не минеться. Цього не розуміють навіть свої. Адже без конституційного вирішення питання державної мови решта проблем української політики позбавлена сенсу і схожа на партизанську війну в окопах інформаційної війни. Але інформація війна не визнає ні окопів, ні територій. Дуже важко говорити з власним народом, якого позбавлено правдивої інформації з питань мови як основи державного будівництва, але якщо всі українські сили вирішать цю проблему, проблема українськості влади і доброго президента вирішиться сама.

● **Володимир ФЕРЕНЦ**, м. Івано-Франківськ

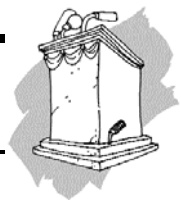
нулося назад. Немає спадковості, немає 3-х “п” (порядність, професійність, патріотизм), немає до сьогодні єдиного державного підходу, і не лише в питанні мови. Вся країна зайнята лише добуванням грошей, чинів, мандатів депутатів — звідси й уся біда. А що становище важке, то важке, хоч і не безнадійне. Приведу приклади нехтування працівниками прокуратури, міліції, суду існуючими, але недіючими ст. Конституції, кодексів, службових інструкцій у мовному питанні. Конституційний Суд на запит депутатів ВР двічі розглядав це питання (про конституційність ст. 10 Конституції та про мову роботи держустанов та організацій). Рішення одностороннє й оскарженню не підлягає: українська мова — в Україні державна. І що ж? А нічого! Ось приклад Нової Каховки. Голова міського суду п. Каравайко, українець, із підлеглими розмовляє виключно російською.

Закон порушує і приклад для підлеглих — не з кращих. Інший приклад ще показовіший. Працівники міської прокуратури, не моргнувши оком, у роботі (взяття і запис свідчень, виступи на міських урочистостях, у службовому спілкуванні) використовують російську. Ті, хто зобов’язаний стежити за виконанням законів, — самі порушники. Звертаюся з письмовою заявою з проханням надати дані про те, хто з них не володіє українською. Вчасно відповіді не дають (порушення ст. 20 “Закону про звернення громадян”, закону, за виконанням якого повинна стежити прокуратура). Удруге отримую відповідь: “Так як це питання вас особисто не стосується, і порушення ваших прав при цьому не виявлено, то це не ваше діло” (помічник прокурора п. Шахов, до речі, українською не володіє). Звертаюся до суду, бо права і закон порушені (згідно з ст. 24 того ж

закону). Близько 2-х місяців розгляд справи затагувався, навіщо робився запит в обласну прокуратуру, і нарешті — “відмовити” (суддя Сапронова). Скільки ж професійної гідності треба мати, щоб винести таке “соломонове” рішення, спрямоване на збереження “добрих ділових” стосунків із прокуратурою?! Трапилася нагода поспілкуватися із міліціантами. Як свідок, спілкувався з молодим слідчим п. Левченком. Я здивувався, коли він заговорив російською, бланк протоколу видрукований російською, хоч сам слідчий, випускник Херсонського ІМВС (викладання в ньому — українською) вільно володіє державною мовою. Чому російською? Слідчий став пояснювати, що в них є такий наказ, але хто його дав, не відповів. Свідчення я все ж таки дав українською, але це коштувало мені сил і здоров’я. Опісля звернувся з письмовою заявою до начальника МВС

п. Місюри з проханням пояснити, чому не використовується в роботі МВС державна мова і хто видав злочинний наказ. Я й до сьогодні не одержав відповіді. А “посприяти” цьому дві судді Н.-Каховського міського суду (Кутурланова і Бойко) та судді апеляційного суду. Потопталися й по “Закону про звернення громадян”, і по ст. 10 Конституції, і по Постановах Конституційного суду. І представники самих впливових державних структур не лише не захистили Закону — вони першими порушили його. Чи поодинокі ці випадки? Ні! Сам переконався — суцільне саботування, і управи на нього немає. Сумно і страшно жити в державі, Конституція якої вважається кращою в Європі, але недіючою.

● **А. ЛИСАК**, м. Нова Каховка

СКАНДАЛ

1 червня в Будапешті за підтримки посольства України в Угорщині відкрили пам'ятник Тарасу Шевченку. Відкриття присвятили злиттю до Угорщини Голови Верховної Ради України Володимира Литвина та, здається, нікого з високих посадовців не цікавить те, що пам'ятник, м'яко кажучи, геть не схожий на оригінал. Тут радше можна говорити про сплюндрування образу поета, а не шанування його. Тому українська громада Угорщини виступила з протестом проти блюзнірства (<http://www.ukrajinci.hu/nesevcseko/index.html>) і закликає підтримати цей протест "усіх українців, кому дорога пам'ять Кобзаря".

Історія виникнення "скульптури Тараса Шевченка", як повідомляє громада українців Угорщини, така: "Деякі роки тому ми випадково прочитали в одній із центральних угорських газет, що в Будапешті планується встановлення пам'ятника Шевченку. Першою реакцією було почуття радості, що в Угорщині матимемо пам'ятник Кобзарю. Звернувшись до Посольства України, дізналися, що встановлення пам'ятника ініційовано фантомним товариством української інтелігенції на чолі з **Омелянком Русиним, колишнім завідувачем відділу**

СПОТВОРЕНИЙ ШЕВЧЕНКО ЯК ПОДАРУНОК СПІКЕРУ

агітації та пропаганди Ужгородського обкому партії. Сумнозвісна "діяльність" цієї людини була нам відома раніше, тому ми почали вимагати, щоб нам показали, де буде стояти і який вигляд матиме ця скульптура.

З'ясувалося, що встановлення планується в одному із віддалених від центру місць, та ще й під бункером, що залишився з часів Другої світової війни. Побачивши місце, ми одразу ж заявили свій протест у Посольство України в Угорщині. Тодішній Посол України в Угорщині доктор Орест Климпуш рішуче припинив змушування над пам'яттю Кобзаря. Була домовленість між нашим Державним Самоврядуванням Українців Угорщини та Посольством України про те, що Посольство буде сприяти в пошуках гідного місця для пам'ятника нашому Кобзареві.

Для того, щоб запобігти подальшій дискредитації пам'яті Шевченка, на Змішаній угорсько-українській міжурядовій комісії з

прав питань національних меншин було прийнято Резолюцію. Встановлення будь-яких пам'ятників, що мають відношення до українців, має бути узгоджено з Державним Самоврядуванням Українців Угорщини. Тож ніколи не могли й подумати, що справа з пам'ятником Шевченку зайде так далеко. Зовсім недавно ми дізналися від Посла України в Угорщині пана Юрія Мушки, що мерія Будапешта за підтримки Посольства встановлює пам'ятник 1 червня, а нас — запрошують на відкриття. На прохання показати макет, ми отримали відповідь, що він уже в ливарні. 25 травня ми отримали дозвіл побачити готову скульптуру в майстерні автора — угорського скульптора Іштвана Марошіча. Разом із керівництвом Самоврядування та активістами прийшов туди й аташе з питань культури пан Микола Держалюк. Наша реакція була одностайною. Коли ми висловили свою негативну думку Послу п. Юрію Мушці, він відповів, що "при повному тлізді й

здоровій пам'яті" заявляє, що "це — Шевченко, і пам'ятник буде встановлено, хочемо ми того чи ні". На питання, що ж скажуть українці в Україні, коли побачать відкриття, відповів, що **"люди зараз зайняті пошуками хліба насущного. Головне те, що пам'ятник є, а який — не має значення"**.

І нарешті, на наше запитання до голови комісії з питань культури мерії Будапешта, скільки коштує пам'ятник, почули, що то не наша справа.

У прес-службі МЗС на запитання "Слова Просвіти" про ситуацію з

пам'ятником відповіли, що нічого про це не знають. "Може, знає наш речник, але його зараз немає", — "втішила" незнайома співрозмовниця. Вона ж відмовилася з'єднати по телефону з кимось із відповідальних працівників МЗС, які були б у курсі справ українців за кордоном — в Угорщині.

Тим часом у прес-службі Верховної Ради повідомили, що в Будапешті "все відбувається за планом. Володимир Литвин поклав квіти до пам'ятника".

Прес-центр УВКР

НЕ ТАКА ІСТОРІЯ НАШОГО НАРОДУ!

Недавно до моїх рук потрапила ошатно видана книга "Ілюстрована історія України". Зраділа, подумала: нарешті знайшлися люди, що залишать майбутнім поколінням нашу теперішню правду, нелегку сторінку відродження й утвердження Держави Україна — Української держави. Раділа я передчасно...

Автор — Голова Верховної Ради, академік В. Литвин. Книга побачила світ у видавничому домі "Альтернативи", Київ — 2001 р., випущена на замовлення Державного комітету інформаційної політики, телебачення та радіомовлення України за національною програмою соціально значущих видань.

Я не історик, але, як та краплина в морі, є частиною того народу, що з першої хвилини стояв у рядях творців сучасної історії (не говорю про тих 43 роки педагогічної праці, коли боронила й несла у класи рідне слово). Тому вважаю, що маю право сказати своє слово про це "соціально значуще" видання.

Якщо одним словом, — то я розчарована. Відкриваю розділ книги "На шляху до незалежності" (стор. 272), переглядаю ілюстрації. На сторінці 276 — про Спілку письменників, у стінах якої зародилась ідея створення Народного Руху, і ні словечка про тих письменників, які цю ідею втілювали в життя. Жодні-сінької фотографії. Що, не варті, хлопці?!

Тут же (стор. 272) названі "Товариство Лева", "Спадщина", "Громада" та Український культурологічний клуб. Даремно шукаю, де ж про "Просвіту", "Союз Українок", інші жіночі організації? На-

решті на стор. 292 вичитала одне речення про те, що консолідації українського суспільства сприяли декларація прав національностей України, заходи громадських організацій — Товариства української мови імені Т. Шевченка (з часом воно переросло у відновлену "Просвіту"), Меморіалу. Про Союз Українок — ні слова. І про вищеназвані організації далі в творі В. Литвина не йдеться.

Може, Голова Верховної Ради не знає Атени Пашко, Павла Мовчана, Романа Круцика? Але Ткаченко, Фокін, Пустовийтенко та інші — це історичні особи! Сумно! Дуже сумно!

На стор. 281 йдеться про Закон про мови. Знову ж таки, чому не названі особи, які ще задовго до демократичних змін на пленумах ЦК КПУ (1987 р.) піднімали свій голос на захист рідної мови?

На стор. 287 показано демонтаж пам'ятника Леніну в Червонограді на Львівщині. А чому в інших містах — ні? А як на сході, півдні, півночі України? А чому не пояснено майбутнім поколінням, з якої причини цей монстр іде до цього часу псує бульвар Т. Шевченка в серці України — Києві?

На стор. 289 йдеться про розкол Руху (і це буде підкреслено в

БЕЛЕТРИСТИКА

багатьох місцях), навіть криза в Україні (стор. 306) пояснюється розколом Руху!

Нехай шановний академік пригадає, як учився в школі й мусив напам'ять знати всіх членів ЦК і СРСР і УРСР, знати їхні посади й регалії. Чому ж тоді в історії не знайшлося місця фотографіям депутатів Верховної Ради першого скликання? Адже це була найдемократичніша, найпатріотичніша, щира, справді українська Верховна Рада.

На стор. 298 — розділ "Розбудова державних інституцій". Доходжу до стор. 304 — і, о Боже! Чи ж то треба було дати ілюстрацію: синьо-жовтий прапор на тлі серпа і молота? Невже колишня символіка ближча, п. Литвин? Ви ж академік, а тільки нерозумні люди не здатні змінювати свої погляди.

Питання діаспори в книжці висвітлено поверхово й без глибокого знання, бо саме завдяки діаспорі ми маємо літературу, збережену мову і весь наш духовний світ. Та й що гріха таїти, якби чесно була використана вся та матеріальна допомога, що йде в Україну, то наша держава мала б бути золотою.

На завершення скажу нашим Українцям: "Будьте мужні, не похитні!"

Вам же, п. Литвин (а Ви збираєтесь писати книжку про наших політиків), побажаю писати історію не на замовлення.

З повагою —

Неля ДУБОВИЦЬКА, м. Парма (Огайо, США)

РАДУ ЛІКВІДУЮТЬ?..

У Російській Федерації українців щонайменше — 10 мільйонів. Їх тут цілі міста, села і навіть регіони, де вони проживають "компактно", складаючи більше 80 % населення, як от на Кубані й Далекому Сході. Протягом 2002—2003 років Українська Всесвітня Координаційна Рада, залучаючи інші громадські об'єднання і ЗМІ, здійснила "рейди" Белгородською, Воронежською та Мурманською областями, Карелією, Краснодарським, Приморським і Хабаровським краями, Сахаліном і Камчаткою.

Були зустрічі з місцевою владою та українськими громадами, проводилися наукові й культурно-мистецькі заходи, надавалися правові консультації закордонним українцям. Однак сьогодні, коли УВКР почала підготовку до проведення у 2005 році IV Всесвітнього форуму українців, у бюджеті-2004 спершу не виділили на УВКР жодної гривні, а після багаторазових звернень Михайла Гориня до можновладців — 55 тисяч гривень. Таким чином, заявив на прес-конференції минулого тижня голова УВКР, фінансування цього координуючого світового українського органу в цьому році скоротилося більше ніж у 10 разів, і є загроза, що УВКР може самоліквідуватися.

Щодо становища українців у пострадянських країнах, то показовим є факт відсутності в РФ українських шкіл (фактично лише в одній школі українська мова викладається як предмет). У той час, як ведуться переговори зі створення ЄЕП, обов'язково має підніматися питання повноцінного національно-культурного розвитку українців у пострадянських країнах, наголосив голова Секретаріату УВКР Максим Розумний.

Ішлося й про Національну прог-

раму "Закордонне українство", що затверджена з 2001 року, але почала фінансуватися тільки останнім часом. У цьому контексті Державний комітет України з питань національностей та міграції розпочав цикл семінарів для закордонного українства з вивчення їхнього становища, і в подальшому передбачає надавати діаспорі невелику матеріальну допомогу для національно-культурної діяльності.

Із приводу участі українців за кордоном у президентських виборах в Україні цього року керівництво УВКР повідомило, що це становить велику проблему в Росії, адже для того, щоб проголосувати, інколи треба буде подолати понад 300 км. УВКР буде вести переговори з державними органами, аби залучити в процес виборів наших мігрантів в Італії, які оголосили про своє бажання долучитися до обрання Президента України.

УВКР також повідомило, що вбивство у Владивостоці Анатолія Кроля призупинило будівництво храму УПЦ КП, адже саме пан Анатолій ініціював створення і реєстрацію громад УПЦ КП, знайшов священика і спонсорів для будівництва храму.

Олександр СОЛОНЕЦЬ

Зараз буде найцікавіше

Напередодні Міжнародного дня захисту дітей Київський фонд Святої Марії та її голова Ганна Матіко-Бубнова влаштували велике свято для тисячі дітей — з по-

Біля мікрофона виступає Ганна Матіко-Бубнова